

Аэрастаты, рыцары і водар хлеба

У гэтыя выхадныя Мінск адзначае свой 950-гадовы юбілей. Спраўдны торт і свечкі (у выглядзе салюту) абавязкова будуць, а пра культурныя ды многія іншыя складнікі свята чытайце ў анонсе ад "К".

Ганна ШАРКО

9 верасня, субота

Распачнецца святкаванне каля абеліска "Мінск — горад-герой", дзе ў 11.00 адбудзецца ўрачыстае ўскладанне вяноў да манумента ад кіраўніцтва горада. Асноўным месцам дзеньня ўсіх мерапрыемстваў стане Няміга — калыска нашага горада.

Зона каля Палаца спорту

Там разгорнецца вялікая гандлёвая зона працягам у два кіламетры. Традыцыйна пройдзе **фестываль хлеба**, дзе ўсе жадаючы змогуць набыць свежую выпечку ад вядучых беларускіх хлебазаводаў. Арганізатары запрашаюць пачаставацца вялікім святочным тортам, які будзе зроблены ў выглядзе кветкі з дзевяці п'яльскамі — адміністрацыйным раёнамі горада. Важыць салодкі падарунак каля 250 кілаграм.

У 12.00 пачнецца канцэртная праграма з удзелам розных творчых калектываў і зорак беларускай эстрады. У гэты ж час на **скрыжаванні праспектаў Машэрава і Пераможцаў** на зялёнай зоне разгорнецца вялікая гістарычная рэканструкцыя **"Мінск-старажытны"**, якая наглядна расказае пра гісторыю горада, пачынаючы з яго першай летапіснай згадкі ў XI стагоддзі.

Зялёная зона падзеліцца на некалькі тэматычных платформаў. На **галоўнай пляцоўцы** распачнецца спраўдны рыцарскі бай, тэатралізаваная масавая бітва, а таксама канцэртная праграма. За **"Замкам"** можна паўдзельнічаць у розных цікавых віктарынах, прайсці паласу перашкод

*

ці паназіраць за лучнікамі. Сярэднявечныя прадстаўленні, майстар-класы па танцах і многае іншае будзе адбывацца на **анімацыйнай платформе**. Кірмаш рамеснікаў, калён Халіфа, манетны двор — усё гэта чакае наведвальнікаў на **гандлёвых радах**, а ў **"Лагеры эпох"** арганізатары запрашаюць пазнаёміцца з побытам народаў Старажытнага Рыма, Полацкага княства эпохі вікінгаў, Сярэднявечча, эпохі Напалеона, I і II Сусветных войнаў. А глыбей пазнаёміцца з гісторыяй Мінска можна на **навуковай канферэнцыі "Гістарычны цэх"**, якая будзе ісці ўвесь дзень.

У 22.00 **"J:морс"** каля Палаца спорту прадставіць сумесную праграму з **Прэзідэнцім аркестрам Рэспублікі Беларусь** "Беларускае золата", у якую ўвайшлі лепшыя песні гурта ў сімфанічнай аранжыроўцы.

Траецкае прадмесце

На **плошчы Парыжскай камуны ў 18.00** адбудзецца ўрачыстая цырымонія ўручэння ўзнагарод "Мінчанін года" і святочны канцэрт з удзелам Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь.

Верхні горад

На **плошчы Свабоды ў 12.30** пачнецца цырымонія гашэння паштовага блока пад назвай **"950 гадоў з часу першага пісьмовага згадвання Мінска"**, для якога спецыяльна вырабілі канверт і памятны штэмпель. Таксама на плошчы увесь дзень будзе працаваць выстава **"Горад мой, шаную цябе і люблю"**.

Экскursions

Усю суботу і нядзелю для мінчукоў і гасцей сталіцы праводзіцца **бясплатныя пешыя экскурсіі па старым горадзе** па наступных маршрутах: ад Верхняга горада да Кастрычніцкай плошчы, ад Верхняга горада і да

Траецкага прадмесця. Пачнуцца пешыя прагулкі каля гарадской ратушы ў 11.00, 15.00 і 17.00. Таксама будзе працаваць і двухпавярховы экскурсійны аўтобус, які пачынае свой шлях ад прыпынку каля ратушы ў 12.00, 14.30 і 17.00.

За межамі цэнтра

Адразу ў некалькіх кропках распачнецца **міжнародны фестываль паветраплавання**, у якім прымуць удзел каля 40 цеплавых аэрастатаў. Паветраныя шары падымуцца ў неба з пляцовак у аэрапорце Мінск-1, аэрадроме Баравая, каля Нацыянальнай бібліятэкі, у парках "Курасоўчына" і Дружбы народаў. Увечары глядачоў чакае вельмі прыгожае прадстаўленне: каля дзесяці паветраных шароў пачнуць па чарзе святліцца пад музыку. Палёты будучы арганізаваныя толькі пры добрых умовах надвор'я.

10 верасня, нядзеля

У наступны дзень свята працягнуць амаль усе фестывалі, выставы і экскурсіі.

На **плошчы Свабоды** адбудзецца VII гарадскі фестываль творчасці людзей з абмежаванымі магчымасцямі **"Мастацтва жыць, тварыць мастацтва"**, у рамках якога запланавана спецыяльная выстава.

У **парку Перамогі ў 14.00** Warganizing прапаноўваю наведваць **"Дзень танкіста"**. Там можна будзе сустрэцца з распрацоўшчыкамі вядомай гульні, атрымаць прыемныя падарункі і набыць брэндавыя сувеніры. У парку арганізуюць 45 забаўляльных зон для дзяцей і дарослых, канцэртныя пляцоўкі і фуд-корт.

Таксама ў гэты дні кінатэатры горада будуць паказваць дакументальную стужку "Мінск, мая сталіца".

K

Памятны знак "Беларусам замежжа" ў Мінску. Аўтары — Аляксандр Фінскі і Армян Сардараяў.

Доўгачаканая сустрэча землякоў

З 7 па 11 верасня ў Мінску праходзіць III Фестываль мастацтваў Беларусі свету, які сабраў на Радзіме болей за 200 нашых суайчыннікаў з блізкіх і далёкіх краін. На прэс-канферэнцыі, прысвечанай гэтай падзеі, многія з іх прызнаваліся, што не маглі стрываць эмоцый, пераехаўшы мяжу Беларусі.

Ганна ШАРКО / Фота аўтара

Паколькі свята з кожным годам павялічвае колькасць сваіх удзельнікаў, арганізатары вырашылі адзначыць гэта своеасаблівым памятным знакам "Беларусам замежжа", які быў урачыста адкрыты ўчора на ўз'ярэжнай Свіслачы ля Траецкага прадмесця ў Мінску з удзелам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова і міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Макера.

Сёлета фестывалю, можна сказаць, пашанцавала: год выдаўся багатым на маштабныя юбілеі. Таму, як адзначыла начальнік упраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Беларусі Наталля Задзяржкоўская, уся праграма мерапрыемстваў на 7—11 верасня была створана менавіта з улікам значных для нашай краіны дат.

Арганізатары прыемна радзе той факт, што з кожным разам расце колькасць краін, адкуль пры-

язджаюць удзельнікі фестывалю. У 2011 годзе такіх краін было 11, а сёлета Беларусь наведваюць суайчыннікі з 19 краін. Па словах Наталлі Задзяржкоўскай, штогод Міністэрства культуры дапамагае беларускім творчым калектывам з набыццём усяго, што патрэбна для іх творчай дзейнасці. Так, за два гады ў беларускія дыяспары было перададзена каля 200 камплектаў сцэнічных касцюмаў.

У выхадныя фестывальныя імпрэзы арганічна ўліюцца ў праграму Дня горада: 9 верасня каля Мінскай гарадской ратушы ў 12.00 распачнецца канцэрт "Беларусы замежжа віншуюць сталіцу". А ў нядзелю творчыя калектывы адравацца ў Іванаўскі, Драгічынскі і Лунінецкі раёны; у Віцебскай — у Лепельскі і Докшыцкі; у Гомельскай — наведваюць Тураў, у Гродзенскай — Навагрудскі раён і аграгарадок Кашалёва; у Магілёўскай вобласці калектывы заедуць у Асіповіцкі раён і горад Брабурск.

Дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Вольга Антоненка адзначыла: "Нават чытаючы заяўкі на ўдзел ды іншыя паведамленні ад беларусаў замежжа, адчуваеш іх адносны да радзімы. Землякам з розных краін вельмі важна сустракацца падчас такіх фестывалю, гэта яшчэ болей умацоўвае іх беларускасць".

K

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41,

альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРІН; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛАКАВА; адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНДЗІВІЧ, Яўген РАПІН;

аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр БАСІПЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнты — Ганна ШАРКО;

мастацкі рэдактар — Наталія ОБАД; карыктар — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, 4-й паверх.

Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыя-выдавецтва ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;

першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, 4-й паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допіскаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, сабытны нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.

"Культура", 2017. Наклад 4 027. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кош — па дамоўленасці. Падысана ў друку 08.09.2017 ў 18.30. Замова 3288. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Стыпендыяльная праграма Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча "Gaude Polonia"

Нацыянальны цэнтр культуры аб'яўляе конкурс на атрыманне стыпендыі на шасцімесячны курс навучання ў Польшчы ў рамках стыпендыяльнай праграмы Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча "Gaude Polonia". Праграма "Gaude Polonia" прызначана для маладых твораў і перакладчыкаў з краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

Курс навучання ў Польшчы пачнецца 1 лютага і будзе доўжыцца да 31 ліпеня 2018 года.

Набор удзельнікаў ажыццяўляецца на конкурснай аснове. Кандыдаты павінны валодаць польскай мовай на базавым узроўні.

Заяўкі прымаюцца да 15 кастрычніка 2017 года.

Падрабязную інфармацыю аб Праграме і бланкі анкет

можна атрымаць на інтэрнэт-старонцы

<http://nck.pl/gaude-polonia/>

і ў Нацыянальным цэнтры культуры ў Варшаве

(тэл. +48-22-350-95-30, e-mail: bberdychowska@nck.pl),

а таксама ў Польскім Інстытуце ў Мінску

(Мінск, вул. Валадарскага, 6; тэл. +37517 200-63-78, +37517 200-95-81)

Не кожнай галаве пасуе карона. Але, калі карона падае з галавы, вартай такога атрыбута ўлады, гэта заўжды драма, а часта і трагедыя. Тое ж можна сказаць і пра сталічныя гарады, якія стагоддзямі ўвасабляюць дзяржаву і нацыю, а потым з розных прычын губляюць свой высокі статус, становяцца звычайнымі паселішчамі. Калыска беларускай дзяржаўнасці, Полацк — менавіта з такога шэрагу. Доўгі час ён дамінаваў на паўночным захадзе Усходняй Еўропы, баронячы свой суверэнітэт і права гістарычнага першародства ў супрацьстаянні з Кіевам і Ноўгарадам.

Нават перадаўшы сталічны статус Наваградку, а потым Вільні, Полацк усё адно заставаўся ў Вялікім Княстве і Рэчы Паспалітай, як казалі б мы сёння, цэнтрам сілы і духоўнасці. Нездарма тут нарадзіўся наш геній — Францыск Скарына. Потым Полацк — губернска і павятовы горад у Расійскай імперыі, абласны, а потым раённы цэнтр Беларускай ССР. У апошнім статусе застаецца ён і ў суверэннай Беларусі. Але ёсць гістарычная справядлівасць. Полацк не прэтэндуе на “карону” Мінска, але паступова і мэтанакіравана аднаўляе і ўмацоўвае статус духоўнага цэнтра краіны і нацыі. У чым асабіста я мог пераканацца на святкаванні Дня беларускага пісьменства, якое сёлета праводзілася ў Полацку ўжо ў трэці раз.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

Адначасова горад святкаваў сваю 1155-ю гадавіну і 500-годдзе беларускага кнігадрукавання, якое распачаў славыты Палачанін. Пералічыць святочныя мерапрыемствы няма патрэбы. Тэлебачанне і штодзённая прэса далі магчымасць усім беларусам стаць гледачамі і адчуць сябе ўдзельнікамі гэтай вялікай падзеі. Менавіта вялікай, бо на дзяржаўным узроўні “на свет цэлы”, так што пачула ўся нацыя і суседзі, сваярдажна прагучала тэза “Полацк — калыска беларускай дзяржаўнасці”, і побач са старажытнымі мурамі Сафіі паўстаў манументальны памятник знаку ў гонар першай гістарычнай сталіцы Беларусі.

Алгарытм Дзён пісьменства ўжо распрацаваны, і рэжысура гэтых святаў, што ладзіцца з 1994 года, у розных гарадах збольшага падобная. Хоць, зразумела, для кожнага горада Дзень пісьменства — гэта магчымасць засведчыць сваю ўнікальнасць, непаўторнасць, самабытнасць. І нагадаць жыхарам сталіцы вандроўнага свята, што ў суверэннай Беларусі няма правінцыі. Што мець крэўнае ці духоўнае дачыненне да Полацка, Турава, Наваградка, Нясвіжа, Пінска, Заслаўя, Нясвіжа (спіс можна доўжыць амаль бясконца) гэтаксама ганарова і прэстыжна, як і быць мінчуком.

Свята пісьменства — гэта гістарычны рэканструкцый і навуковыя канферэнцыі, літаратурна-музычныя імпрэзы і мастацкія выставы, набажэнствы ў храмах розных канфесій і выступы сталічных артыстаў пад адкрытым небам. А яшчэ гэта дзіцячыя гульнявыя пляцоўкі, разгорнутыя найпрост на гарадскіх плошчах; цэлыя вуліцы, ператвораныя ў гандлёвыя рады, святочны настрой мясцовага лю-

Фрагмент выставы “Горад у макетах”.

ду і гасцей. Зрэшты, напярэдадні свята камунальныя службы, да работ якіх у падаткаплацельшчыкаў звычайна бывае нямаля нараканняў, завіваюцца, як на камуністычным суботніку, і даводзяць горад да бляску, максімальна магчымага ў межах месцовага бюджэту і выдаткаваных цэнтрам сродкаў. Прасцей кажучы, свята нацыянальнага маштабу гораду на карысць, а жыхарам на радасць.

Цікавай, вартай вандроўкі па выставачных залах краіны і сумежных Расіі і Украіны падалася мне выстава, на якой мастакі трох краін, што выйшлі з гістарычнай Русі, прадставілі зробленыя з натуре выявы трох Сафііўскіх сабораў — полацкага, кіеўскага, наўгородскага. У дні свята ў цэнтры горада пад адкрытым небам усталявалі “Горад у макетах” — выкананыя полацкімі школьнікамі копіі самых значных і архітэктурным і горадабудаўнічым сэнсе будынкаў (як існых, так і страчаных). Самі ж аўтары макетаў былі на выставе і кансультаванымі-экспурсаванымі. І, відавочна, ганарыліся сваім унёскам у свята роднага горада.

Уразіла ўрачыстае адкрыццё Дня беларускага пісьменства — выдатна зрэжысаваная літаратурна-мастацкая кампазіцыя, дзе гарманічна спалучаліся спеў, харэграфія, тэатральная дзея, відрэ-арт. Падлетак у нацыянальнай кашулі чытаў са сцэны прадмову Францішка Багушэвіча да “Дудкі беларускай”, дзе ёсць словы “Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмерлі!”, а ў гэты момант дзеці ўзросту пачатковай школы і артысты харэграфічнага ансамбля ўздымалі над галавамі беларускія буквары — такая сцэна здольная расчуліць нават сама суровага патрыёта.

Кульмінацыя — з’яўленне на галоўнай сцэне свята ўзноўленага Крыжа Святой Ефрасінні. Публіка стоячы вітала святыню.

Палачане надалі святу мясцовы каларыт. Найперш я здаю больш шырокай, чым ў іншых сталіцах свята, удзел у праграме клубу гістарычнай рэканструкцыі. Увесь светлавы дзень 1 верасня ў паркавай зоне Кургана Бессмяротнасці рыцары ладзілі для публікі відовішчы ў сярэднявечным стылі. Закаваныя ў да-

Урачыстае адкрыццё Дня беларускага пісьменства.

Полацк: вяртанне кароны

Палачанкі ў сярэднявечных строях.

Сувязь часоў.

спехі ваяры аздобілі сваёй прысутнасцю і чынным удзелам таксама і цырымонію адкрыцця памятнага знака Яі Сафіі.

Цудоўным падарункам гараджанам і гасцям стала прэзентацыя ў Музеі беларускага кнігадрукавання “Малой падарожнай кніжкі” Францыска Скарыны з калекцыі Белгазпрамбанка. Рарытэт ляжаў пад шклом у вітрыне, а “гартыц” яго старонкі можна было на экране. Спалучэнне звыклых форм экспанавання з лічбавымі тэхналогіямі — справа для нашых музейшчыкаў адносна новая. І добра, што абрабаваная ў адным з лепшых музеяў краіны на адным з галоўных святаў дзяржавы. Я бацьчу, з якім захапленнем “гарталі” кнігу дзеці — хаця ў звычайным, класічным музеі ім нярэдка бывае сумнавата.

Цікавыя імпрэзы было настолькі шмат, што гледачам пастаянна даводзілася выбіраць: канцэрт ці выстава, інтэрактыўнае шоу ці навуковая канферэнцыя, музей ці кірмаш сувеніраў.

З 8 па 17 верасня ў Брэсце праходзіць XXII Міжнародны тэатральны фестываль “Белая Вежа”. Праграма форуму, як заўжды, вельмі насычаная — па два-тры, а то і чатыры спектаклі на дзень. А ўсяго — 29! Яны прагучаюць на 11 мовах — не кажучы ўжо пра мовы тэатральныя. Але, у адрозненне ад іншай вежы, іх “змяшэнне” будзе спрыяць сяброўству, а не разладу ды непараўменням. Дырэктар фесту Аляксандр КО-ЗАК распавяў карэспандэнту “К” пра яго сёлета асаблівасці.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Зразумела, з цяперашняй праграмай немагчыма ўкласіцца ў чатыры-пяць

Змяшэнне моў на “Белай Вежы”

Аляксандр Козак.

вечароў, з якіх калісьці фестываль пачынаўся. Сёлета яго працягласць — самая вялікая і ахlopівае ажно дзесяць дзён. Яшчэ адно новаўвядзенне — завяршэнне форуму гасцямым спектаклем, які не ўдзельнічае ў

конкурснай праграме. Ду-маю, гэта правільна. Фінал павінен быць яркім, відо-вішчым, разлічаным на са-мую шырокую публіку.

Геаграфія калектываў-удзельнікаў надзвычай шы-рокая. Паводле традыцыі, асабліваю ўвагу надаем тэатрам постсавецкай пра-сторы. Калісьці сувязі паміж імі былі вельмі шчыльнымі. Пазней многія творчыя кантакты страціліся, але не ў нашым выпадку. Сёлета ў афішах — спектаклі з Грузіі, Казакстана, Латвіі, Літвы, Малдовы, Расіі, Украіны, Эстоніі — прычым не толькі сталічных тэатраў. Тая ж Расійская Федэрацыя прад-стаўлена не адно Масквой ды Санкт-Пецярбургам, але і Татарстанам ды Хакасіяй. Хапае калектываў і з заход-

ніх краін: Венгрыі, Македо-ніі, Польшчы, Фінляндыі, Чэхіі... Усяго — 14 краін-удзельніц.

На фестывалях такога кшталту заўсёды паўстае пытанне, ці годна прадстаў-лена наша краіна. Беларускіх спектакляў на сёлетагі “Белай Вежы” — шмат як ніколі. Не толькі мінскіх і брэсцкіх, але і з Гродна ды Магілёва. Прадмет майго асаблівага гонару — запра-шэнне пластычнага тэатра “ІнЖэст” на чале з Вячас-лавам Іназемцавым. Гэты калектыў калісьці стаў ад-крыццём нашага форуму, з нашай падачы ездзіў у Польшчы, замацаваўшы за сабой статус фестывальна-га. Таму сачыць за яго ця-перашнім развіццём тым больш цікава.

Падкрэсю жанравую размаітасць “Белай Вежы”. Акрамя драматычных спек-такляў (а іх, зразумела, бо-льшасць), ёсць лялечныя, музычныя, харэграфічныя, пластычныя, вупільчыя.

Класіка? Калі ласка! Ёсць Мальер, Астроўскі, Дастаеўскі, Чэхаў, Брэхт, наш Янка Купала. Сучасная драматургія? Такса-ма належным чынам прад-стаўлена. Беларускія аўтары? Так, прычым розных пака-ленняў. Монаспектаклі? Няма праблем. Нацыянальная тэ-ма? Ды як жа без яе! Акрамя ўскоснага выяўлення нацы-янальных рысаў і менталітэту ў спектаклях розных жанраў, ёсць і самае неспаряднае — у “Дарожцы маёй” лідара этна-гурта “Тройца” Івана Кірчука паводле беларускага песен-нага фальклору.

Сярод айчынных тэатр-альных форумаў менавіта “Белая Вежа” адкрывае “фестывальны сезон”. Гэта, вядома, абавязвае. Бо ўдалы старт — залог далейшага плё-ну. Не толькі самога форуму ці афішы нашага тэатра, але і ўсяго фестывальнага руху ў галіне тэатральнага мас-тацтва. Так што назва “Бе-лая Вежа”, дадзеная ў гонар старадаўняга данжону, у падножжа якога фестываль калісьці ўрачыста адкрываў-ся, сімвалічная ўтраць. Калі з абарончай вежы XIII стагод-дзя глядзелі, ці не ідзе вораг, дык з вежы фестывальна-тэ-атральнай — наколькі павя-лічылася сяброў. Бо, завіт-аўшы на фест хаця б аднойчы, абмінуць яго надалей не-магчыма: фестывальнае да-рожка пралягае акурат праз Брэст. І “адмыкае” разма-ітую тэатральную афішу ўся-го сезона.

Калонка рэдактара

Горад на выхадных

Шчыра кажучы, не надта я даю веры розным рэйтынгам гарадоў: не разумю метадалогіі іх стварэння. Як можна ацэньваць псіхалагічную камфортнасць або зручнасць побыту, не пажыўшы ладны час у кожным з аб'ектаў ацэнкі? Іншая справа — рэйтынг гарадоў на выхадныя. Тут паспытаць усё на сваёй шкуры, пагадзіцца, значна прасцей. І нядаўняе трапленне Мінска ў адпаведны топ-30 паводле версіі часопіса The Times можна лічыць добрым падарункам да юбілею.

Ілья СВІРЫДІН

Асабіста я найперш уключыў бы Мінск у рэйтынг гарадоў, якія імкліва змяняюцца — у бок развіцця. І сапраўды, тыя рэчы, якія зусім нядаўна здаваліся неверагоднымі, сёння ўжо сталі звышэнкай. Вулічныя тусюўкі з музыкой, сотні прыстойных бараў, графіці, шматлікія гатэлі — усё гэтага тут не было яшчэ лічанага гады таму. Ды і патрапіўшы ў той ці іншы раён горада пасля ладнага перапынку, можна проста яго не пазнаць: так шмат усёга будзеца і добраўпарадкаваецца.

Вядома, усе гэтыя інавацыі варта ацэньваць крытычна. Прыкладам, дзгледжаныя мікрааёны на ўскраінах заўсёды прыемна здзіўляюць замежнікаў. А новая семантычная вось, выбудаваная архітэктарамі ўздоўж праспекта Пераможцаў, значна саступае паводле сваёй мастацкай перакананасці таму ж праспекту Незалежнасці. Апошні і наогул павінен успрымацца як тая планка ў гарадабудуванні, якую абавязкова належыць прынамсі пастарацца дасягнуць — асабліва калі гаворка вядзецца пра забудову цэнтру горада.

У кожным разе, завітаць у Мінск на выхадныя для замежнага турыста сёння будзе прыемна. Віза не трэба, гатэляў і кавярняў удосталь, культурную праграму таксама можна сабе забяспечыць. Той жа "Таймс" рэкамендуе наведаць Валікі тэатр оперы і балета, дзе ўзровень еўрапейскі, а квіці каштуюць амаль як пры камунізме.

Аднак калі турыст захаце затрымацца на даўжэй або паўтарыць візіт, могуць узнікнуць праблемы. Відэаочна, што асартымент тутэйшых адметнасцяў пакуль вельмі абмежаваны. Ды і сам горад — з усяй багатай на размаітыя сюжэты гісторыі, — як падаецца, напoўніў не раскрываючы перад вачыма госьця.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па гэтай ды іншых тэмах нумара!

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск,

пр-т Незалежнасці, 77,

альбо на электронную скрыню kultura@tut.by.

Тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97. **Абмяркоўвайце** на акаўнтах kimpressby у сацыяльных сетках!

"Настаў час дазволіць больш фантазіі!"

Валянтін ЕЛІЗАР'ЕЎ, балетмайстар, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, народны артыст СССР, Ганаровы грамадзянін Мінска:

Фота Аляксандра ЕЛІЗАР'ЕВА.

— Паколькі я жыву і працую ў цэнтры, мяне абкружаюць шыкоўныя прыродныя ландшафты: побач з домам расквінуў парк Горкага, ля тэатра оперы і балета заспакойваюць сэрца скверы, вельмі люблю таксама сквер паміж Беларускай дзяржаўнай акадэміяй музыкі і ратушай. Тут я адпачываю душой: застаючыся ў горадзе, у той самы час апынаюся на прыродзе, дзе магу перадыхнуць ці, наадварот, сабрацца з думкамі. Летась з'явілася мая, калі так можна сказаць, ім'янная елка — пасаджаная мною ў скверы за філармоніяй (на сімвалічнай алеі Славы на бульвары Мулявіна. — Н.П.). І ўсё ж галоўнае месца, якое звязана для мяне з Мінскам, — гэта тэатр оперы і балета.

Я прыехаў у Мінск па размеркаванні ў Пецярбург, і большая частка майго жыцця прайшла тут. Спачатку Мінск падаўся мне падобным на многія іншыя гарады. Тое зразумела, бо пасля вайны ў беларускай сталіцы захавалася ўсяго тры працэнты жыллага фонду... У гады маіх пярэбаруў яшчэ не былі адрастаўвання гістарычныя куточки горада. Але мяне адразу зачаравалі оперны тэатр, яго шыкоўная сцэна. Скажаў сам сабе: "Я абавязкова што-небудзь ў гэтым тэатры пастаўлю!" — і застаўся тут, як бачыце, на ўсё жыццё. Я лічу, што на сёння плячюшка Валікага тэатра — адна з лепшых у свеце. І сцэна, і каробка сцэны, і глядацкая зала — усё найлепшага гатунку. Такі тэатр — вялікі набытак для краіны.

Мінск з кожным днём харашэе. Мне парабяецца аднаўленне гістарычнага аблічча Верхняга горада. Часам, канешне, адчуваецца дзе-нідзе навадзел, але добра, што адбываецца вяртанне да гісторыі. Сталіца паступова набывае непаўторны выгляд. Хочацца пажадаць юбіляру абзавесціся смелымі архітэктурнымі формамі. Здаецца, наступе час выходзіць у новую архітэктурную прастору, дазволіць больш фантазіі — усё ж такі ідзе XXI стагоддзе, а нас пераважна абкружае мінулы век. Хацелася б, каб у нашым цудоўным горадзе з'явіліся арыгінальныя архітэктурныя дамінанты, не падобныя ні на што ў свеце.

"Чакаю вяртання кultaвых будынкаў"

Канстанцін СЕЛІХАНЎ, скульптар, Мінчанін года-2013:

— У дзяцінстве я жыў у Ленінскім праспекце непадальк ад Музея сучаснага мастацтва. На той час Мінск абмяжоўваўся для мяне раёнам ад цырка да ЦУМА — гэта было арэалам майго існавання. У памяць

Сёння сталіца святкуе 950-ю гадавіну. Мы шмат ведаем пра яе гісторыю, пра значэнне ў культурнай, эканамічнай, адукацыйнай ды іншых сферах жыцця рэспублікі і грамадства. Аднак не трэба забываць, што Мінск да ўсяго іншага — месца дзяцінства, сталення, станаўлення і самаспазнання двух мільёнаў людзей. Агледальнік "К" папрасіла дзеячаў мастацтва — гараджан розных пакаленняў, якіх аб'ядноўвае любоў і пашана да горада-юбіляра, — расповесці пра свае ўлюбёныя месцы Мінска.

Настася ПАНКРАТАВА

Сонечны, тэатральны, кампактны

Мазаіка ўспамінаў пра розны Мінск

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ.

дрэнна паставіць музей сучаснага мастацтва. І самае галоўнае, частку вуліцы Леніна, што прылягае да плошчы Свабоды, было б добра накіраваць пад зямлю ці якім-небудзь чынам развесці транспартныя плыні, каб вярнуць гістарычную прастору былой Ратушай плошчы. Месца паміж Архікафедрой імя Найсвяцейшай Панны Марыі і ратушай гістарычна было пешаходным. Калі гэта абдузецца, то можна будзе сказаць, што Мінск здзейсніўся як выключна еўрапейскі горад.

"У "Цэнтральным" універсаме сутыкаюцца людзі ўсіх пластоў"

Улада СЯНЬКОВА, кінарэжысёр, сцэнарыст, прадзюсар:

запаў адзін позні вечар, калі мы з бацькамі вярталіся з цырка па мосце над Свіслаччу. Я паглядзеў уніз на мігальную ваду, асвечаную ліхтарамі, і мне стала дастаткова трывожна: так адбылося першае сутыкненне са стыхіяй, бясконасцю.

У нашым двары стаяла двухпавярховае цаглянае збудаванне, у якім звычайна захоўвалі розныя непаўраўнаважаныя рэчы. На другім паверсе было нешта нахшталь паралепа, абгароджанага парэнчымі. Старэйшыя хлапчкі ездзілі там на роварах, і асаблівым шыкам лічылася адштурхнуцца на павароце нагой ад парэнчаў і з'ехаць на хуткасці ўніз па лесвіцы. Аднойчы адзін з іх адштурхнуўся нагой, але перагародка зламалася, і ён вылецеў з вышыні на зямлю. Тое здзічае сутыкненне з катастрофай надоўга засела ў маёй памяці. Мы ўжо не жывем па старым адрасе, але калі-нікілі я там бываю. На здзіўленне, тая "пуця" ўсё яшчэ стаіць на старым месцы.

Ад горада я чакаў абсалютна прастай рэчы: вяртання галоўных кultaвых збудаванняў, якія зніклі з карты за савецкім часам. Па-першае, вельмі хочацца, каб быў адноўлены дамінантны касцёл святога Томаша Аквінскага (да разбурэння ў 1952 годзе ён месціўся на рагу вуліц Інтэрнацыянальнай і Энгельса. — Н.П.). Па-другое, Казанская — так званая чыгуначная — царква, якая размяшчалася на тэрыторыі сучаснай плошчы Мянікова (яе ўзвалі ў 1903 годзе, але ўжо праз 33 гады ўзарвалі). Тады гараджане выканалі б свой нейкі маральны абавязак перад мінулым.

На месцы разбуранага музея Вялікай Айчыннай вайны было б ня-

— Асабіста мяне вельмі натхняе універсам "Цэнтральны". У Мінску шмат месцаў, якія прыцягваюць пэўны кшталт публікі — напрыклад, на Кастычніцкай вуліцы пабачыш кратаўную моладзь. А вось у "Цэнтральным" здавён сутыкаюцца людзі ўсіх гарадскіх пластоў: можна сустрэць бяздомных, дзеячаў мастацтва, жанчын, што выбеглі з офіса набыць дзесяць пірожных... Тут склалася адмысловая культура для ўсіх, і назіраць за гэтым надзвычай цікава.

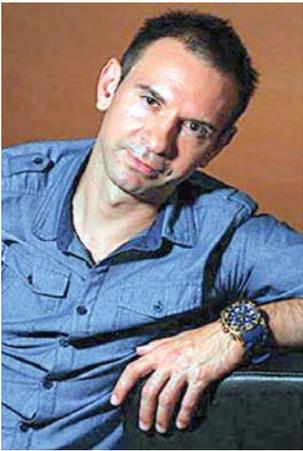
У Мінску можна знайсці любую натуру для кінадымак. Напрыклад, калі патрэбны індастрыял, можна паехаць на Пралетарскую — атрымаюцца вельмі прыгожыя кадры. Наша замысленае сталінскім ампірам вока імкнецца да чагосьці еўрапейскага, нам хочацца дакранацца да старадаўняга. У гэтым плане вельмі паэтычна выглядаюць Зыбіц-

кая, Верхні горад. Адна бядца — дабіцца дазволу на здымкі ў Мінску надзвычай складана. Існуе шмат крытычных артыкулаў, чаму беларускае кіно часцей за ўсё звяртаецца да вёскі. А што рабіць, калі то здымаць не дазволена, то вельмі доўга ідуць узгадненні з гарадскімі ўладамі, і гэта зрывае ўсе тэрміны здымачнага працэсу, то забараняюць уключыць кінакамеру самі гараджане (прынамсі, нам забаранілі здымаць у сталічным пад'ездзе — пільныя жыхары дома аказаліся супраць). З-за гэтага мы ўсё часцей перамяшчаемся ў кватэры, на лешчыцы ці яшчэ куды.

Нягледзячы на ўсё гэта, Мінск для мяне — месца сонечнае, вельмі светлае. Мне хацелася б, каб у гарадской прасторы захаваліся гістарычныя збудаванні, каб яны не замяніліся сучаснымі адна тыпнымі канструкцыямі. Прынамсі, вельмі спадзяюся, што кінатэатр "Перамога" будзе беражліва рэканструяваны. Я не супраць новага — Эйфелева вежа таксама не адразу была прынятая, але давайце эксперыментаваць на свабодных пляцоўках! Рамонтныя працы павінны адпавядаць старадаўнасці будынку. А то ў нас бывае так, што аднаўляюцца вуліцы пэўнага стагоддзя, а дамы блішчачы, быццам толькі што здзедзены пад ключ.

"Любы горад ацэньваю набярэжнымі і мастамі"

Мікалай РУДКОЎСкі, драматург, рэжысёр, радыёвядучы, сцэнарыст

— Мой Мінск — гэта ў першую чаргу набярэжная Свіслачы ад Нямігі да парка Горкага. На ёй прайшла ладная частка майго жыцця. Я навучаўся ў школе №50 (сённяшняя гімназія, якая знаходзіцца ля плошчы Перамогі. — **Н.П.**), на фізкультуры нас заўсёды праулялі бегаць па тым кавалачку набярэжнай, дзе знаходзіцца дом-музей Із'езда РСДРП. Пасля ўрокаў школьнікі спускаліся туды ж гуляць, абмяркоўваюць свае справы, закохвацца. Пасля заканчэння вучобы паступіў на філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта... і зноў "фізкультурыўся" ля Свіслачы. З адным толькі адрозненнем: ад корпуса філфака, які тады месціўся ля былога будынку Нацыянальнай бібліятэцы на Чырвонаармейскай вуліцы, нас вялі ў парк Горкага. Цяпер я жыву ля Свіслачы і, хаця стаў радзей шпацыраваць ля ракі, працягваю люблю горад ацэньваю менавіта набярэжнымі і мастамі.

За дзесяцігоддзі любімы куток горада змяніўся. На вялікі жаль, сталі з'яўляцца будынкі, якія парушаюць прыгажосць і выгляд набярэжнай. Хочацца, каб архітэктурныя змены ў горадзе былі разумнымі, каб навабуды арганічна ўпліталіся ў ансамблі, якія складаліся дзесяцігоддзямі, а не штучна насаджваліся і цалкам перакрывалі перспектыву. Тым больш што ў Мінску шмат зон, дзе сапраўды можна будаваць і эксперыментаваць. А яшчэ марыцца, каб жылыя мікрараёны не былі та-

кімі аднолькавымі. Цяпер складана адрозніць каменныя джунглі Сухарава ад Уручча, Лошыцы ад Малинаўкі, бо па архітэктуры, колеры, дызайнерскім рашэнні ім не стае адметнасці. Сітуацыю крыху выраштовуюць маштабныя графіці, што апошнім часам з'яўляюцца ў Мінску: яны становяцца пэўнай арыенціроўкай на мясцовасці.

"Мінск адным словам — утульны"

Аляксандра ЧЫЖЫК, салістка балета, вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета:

— Я прыехала ў Мінск з Мазыры ў 2001 годзе, калі паступіла ў Беларускае дзяржаўнае харэаграфічнае гімназію-каледж. Тады яшчэ пад вуліцай Прытыцкага не хадзіла метро, а на месцы будучага мікрараёна "Каменная Горка" расціралася поле. Я жыла ў інтэрнаце, а інтэрнатаўцаў да спаўнення 16 гадоў адны ў горад не адпускаюць. У цэнтр я выбіралася з большага з бацькамі, таму Мінск дзяцінства асацыюецца ў мяне з паркам Горкага. З татам і мамай мы ішлі на арэлі-каруселі, шпацыравалі па тых сцежачках, дзе можна было пасябраваць з вавёркамі. Мой сённяшні Мінск — раён вакол тэатра оперы і балета. Сквер ля самога тэатра, Траецкае прадмесце, набярэжная дапамагаюць мне ў спакойнай абстаноўцы абдумаць рэпетыцыі, паразважаць над памылкамі і пашукаць магчымасць іх выправіць.

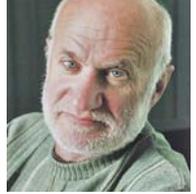
Калі б трэба было ахарактарызаваць Мінск адным словам, не задумваючыся б адказала — утульны. Асабліва гэта адчуваецца ў параўнанні. Я была на гастролях у Астане: у казахскай сталіцы спрэс новыя будынкі, і хоць яны прыгожыя, незвычайныя, але адлегласці паміж імі неверагодныя! Там я пастаянна ўспамінала наш кампактны горад, у якім усё побач, ад чаго адчуваеш сябе надзвычай утульна і заспакоена.

Дзяжурны па нумары

Мінскі менталітэт

Калі Мінску было 900 год, мне споўнілася 13. Я амаль не памятаю тое святкаванне. Хутчэй за ўсё, я не ўспрымаў мерапрыемствы і адмысловую аздобу горада як нешта асаблівае, а саму дату як веку ў гісторыі горада і чымсьці важнаю для мяне.

Відаць, таму, што на той час я быў мінчуком толькі паводле факту прапіскі, але Мінск яшчэ не быў прапісаны ў маім сэрцы.

Усведамленне, што я мінчук, прыйшоў пазней. Памятаю, калі ў 70-х маёй маці, журналісту, прапанавалі працу ў маскоўскім часопісе, і яна вагалася, ехаць ці не, мы з братам усчалі вэрхал, што нікуды з Мінска не паедзем, а калі ёй трэба тая Масква — хай едзе без нас. На гэты момант я ўжо быў мінчуком не па пашпартаце, але па сутнасці. Меў мінскі менталітэт.

Пётра ВАСІЛЕЎСкі

Мая любоў да горада доўгі час спалучалася з крыўдаю за тое, што не ўсе падзяляюць мае пачуцці. А яшчэ і маюць нахабства сцявяджаць, што ў параўнанні з Масквой, Ленінградам, Кіевам ды сталіцамі прыбалтыйскіх рэспублік Мінск выглядае неяк несамавіта. Маўляў, у гэтай кампаніі ён успрымаецца як сваяк з далёкай вёскі, што прыехаў у горад на вучобу і першы раз у жыцці апрануў касцюм з гальштукам. А па сталіцы, дарэчы, мяркуюць пра ўсю краіну... І такі імідж Мінска саветскай пары пераносіўся на ўсю Беларусь.

Пагадзіцца з гэтым я не мог, але і крыць не было чым. Ну што ты зробіш, калі няма ў нашай сталіцы аналагаў Маскоўскага крамля, Неўскага праспекта, Кіева-Пячорскай лаўры, вежы Гедыміна і рыжскага Домскага сабора! Ёсць хіба цэнтральны праспект, але ў масавай свядомасці ён не з'яўляўся ні помнікам гісторыі, ні архітэктурнай каштоўнасцю. На той час у вачах мінчукоў і гасцей горада ён быў новабудоўляй, якой не стае шляхетнай паціоны часу.

Сапраўдны гонар за Мінск я адчуў у гады Незалежнасці, калі сталінскі ампір галоўнага праспекта сталіцы быў нарэшце грунтоўна адрамантаваны і адрэстаўраваны, а недзе і

дабудаваны дзеля надання архітэктурнаму комплексу эстэтычнай і сэнсавай завершанасці. Праспект стаў такім, якім яго ад пачатку бачылі праекціроўшчыкі, але ў будаўнікоў не хапіла грошай на паўнаватарскую рэалізацыю. Праспект зазвяў! І стала зразумела, што гэта помнік архітэктуры. Прычым шыкоўны і ўнікальны. А яшчэ і знак эпохі, якая завяршылася, — значыць, таксама і помнік гісторыі.

Да таго ж паўстаў — фактычна наоў — гістарычны цэнтр: Верхні горад. Цяпер амаль тысячагадовая гісторыя Мінска заведчана ў матэрыяльных аб'ектах, якія навідавоку. І нарэшце горад узбагаціўся новай архітэктурай, якая выклікае неадназначную рэакцыю ў саміх мінчукоў, але гасці сталіцы гораваць пра яе з захапленнем, называюць футурыстычнай. Сёння Мінск мае ўсё, што мусіць мець паўнаватарская сталіца.

Калі згадваю горад свайго дзяцінства і юнацтва і параўноўваю яго з сённяшнім, дык нібыта чытаю казку Андэрсана пра ператварэнне брыдкага качана ў прыгожага лебедзя. Але пры гэтым мне шкада некаторых памятных з ранніх гадоў знакаў гарадской прасторы — але і ўздойж Свіслачы за цыркам, знішчанай пры пабудове ўзбярэжнай; старога драўлянага моста ў парк Горкага; характэрнай даваеннай брукаванкі, на месцы якой сёння асфальт ці тратуарная плітка; вулічных ліхтароў, якія ўпрыгожвалі цэнтральны праспект ад пачатку, а пазней былі пераробленыя пад больш эфектыўныя лямпы, і шэраг іншых нібыта дробязяў. Асабліва шкада старога Нямігі. Прытым што новаму пакаленню даспадобы Няміга новая. Мабыць, гэта належыць прымаць як дадзенасць, бо прагрэсу без страт не бывае. Разумненне гэтага — таксама чыннік мінскага менталітэту.

"У Мінска — дзіўная карма. Кожныя 50 гадоў ён мяняецца да непазнавальнасці, — кажа мой суразмоўца, беларускі архітэктар асяроддзя, эксперт па добраўпарадкаванні і ландшафтнай архітэктуры Андрэй КАРАВЯНСКІ. — Можна, праз 50 гадоў ён будзе падобным да Токіа?"

Прапанаваўшы аўтару добраўпарадкавання болей за 80 паркаў і сквераў у Маскве дзвi іншых гарадах СНД паразважаць над гэтым аспектам культуры дзвюх суседніх сталіц, неўзабаве чую пра схільнасць Мінска да татальнай перабудовы.

"У яго вялікі патэнцыял у плане ландшафту, аднак імклівае будаўніцтва апошніх гадоў перашкаджае асэнсаванай эвалюцыі гарадскога асяродку", — пазначае архітэктар галоўную перавагу і недахоп не толькі паркавага Мінска.

Але пакуль да Токіа нам яшчэ далёка, усё ж спрабуем разабрацца ў паркавай карце Масквы.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ /
Фота Ксеніі ГАЛУБОВІЧ

Пра апошнія тэндэнцыі

— У СССР існавалі нормы зялёных тэрыторый на чалавека: ад 15 да 25 метраў. Паркі і зялёныя зоны ў гарадах забудоўваць было забаронена. Сёння ў выгоду інвестарам гэтыя прынцыпы парушаюцца. Калі знішчаюцца ўнікальныя зялёныя тэрыторыі, тое, чым горад можа акураць ганарыцца, — пра гэта нельга маўчаць. Мінск быў самым добраўпарадкаваным горадам сярод сталіц савецкіх рэспублік, і менавіта беларускія ландшафтныя архітэктары, нагадаю, атрымалі Дзяржпрамію СССР за Сялянскую водную сістэму. Сёння, дзякуючы таму, што адбываецца з забудовай горада, сталіца губляе гэты першыства. Горад, лічы, пачынае з'ядаць сябе знутры. Бяздумнае ўшчыльненне ў цэнтры мяняе яго аблічча і, па сутнасці, знішчае тое, чым мы адметныя.

Нішто не перашкаджае развіццю забудовы сталіцы за межамі МКАД — гэты шлях апрабаваны многімі еўрапейскімі, амерыканскімі, канадскімі гарадамі. Аднак у нас аддаюць перавагу забудовам у цэнтры, забіраючы тэрыторыі ў паркавых зонах. Гэта прафесійна і жорстка, і горад толькі калечыць.

Дыферэнцыяцыя і клопат пра прыроду

Між тым у Мінску ёсць свой парк асяродка. І ён выяўляецца ў функцыянальнай рознасці паркаў, якія можна падзяліць на п'яць груп. Да прыкладу, паркам ціхага адпачынку я б назваў Купалаўскі. Ён зручны для людзей сталага веку, мам з дзецьмі. Спецыялізацыя на дзіцячую аўдыторыю трымае Парк імя Максіма Горкага. У ім адчуваецца п'яны недахоп цікавых пляцовак і ігравых формаў для дзяцей, але ў цэлым сваю ролю ён выконвае. Ёсць урачысты і патрыятычны Парк імя Перамогі. Калі ўкласці належныя сродкі, паркам спартыўнага плану можа стаць Парк 50-годдзя Кастрычніка.

Гэтая дыферэнцыяцыя выгодна адрознівае мінскую паркавую карту ад маскоўскай. У паркi расійскай сталіцы апошнім часам імкнуча "ўпільнуць" усё. Прычым мода на так званыя ўрбаністычныя формы, звязаныя з прывабіць моладзь, часта неапраўданая. Згодна з дасле-

даваннямі, асноўныя наведвальнікі падобных месцаў — акурат людзі сталага веку і сем'і. Так, моладзь таксама ходзіць у паркi, але пасля працы, вучобы ці на выхадны. Сталыя ж людзі могуць бавіць час там цэлы дзень. Навошта наведвальніку — да прыкладу, прафесару ці жанчыне, якая выбралася ў парк пачытаць кніжку, — модныя металічныя канструкцыі, на якія трэба ўскараскацца? Зразумела, што для іх гэта залішняе, а вось дагледжаны прыродны асяродак, у якім у цішы можна падумаць пра вечнасць, —

за магчымаць апынуцца ў падобным прыродным атачэнні.

Але ёсць паркi іншай кваліфікацыі, дзе працуе іншы рэжым узаемадзеяння чалавека і прыроды. Гаворка пра паркi культуры і адпачынку. Гэтая форма была прыдуманая адмыслова, каб можна было ладзіць мерапрыемствы, не наносыць ўрон прыродзе. Тут прадугледжваецца іншы каэфіцыент колькасці людзей на гектар, іншыя патрабаванні па даглядае тэрыторыі. Падобная зона можа ўтрымліваць самае рознае напу-

давочна недастаткова. Мала паркоруаў, скаладрамаў, скейт-зон. Мноства зялёных зон Мінска маюць цудоўныя лінейныя алеі, гэта ніяк не выкарыстоўваецца ў плане стварэння бегавых дарожак. У Маскве, дарэчы, гэты напрамак развіваецца актыўна.

Ды і самае галоўнае — дзіцячыя пляцоўкі. Іх катастрофічна не стае. Большасць, што ў нас ёсць, — надзвычай старарэальны і прымітывны. Сённяшняя малодзёе пакаленне змянілася, яму ўжо недастаткова адно металічнай

асобку. Запатрабаваныя крэслы, дзе можа камфортна размясціцца адзін чалавек. Вось я прыходжу ў парк, саджуся ў такое крэсла-ляжка і хачу, каб побач са мной нікога не было. Гэтак згаістычнае сузіранне. Відаць, людзі хочучы пабыць у адзіноце.

Карыстаюцца попытам і пляцоўкі для дзяцей ці падлеткаў, дзе ёсць wi-fi. Моладзь можа там стакойна "сядзець" у гаджэтах, але ўсё гэта, падкрэслію, адбываецца на свежым паветры, а значыць, карысць для яе здароўя болей, чым калі яна рабіла б тое самае дома.

Прасяць у парках або скверах зрабіць крэслы са столікам. Чалавек можа прыйсці з камп'ютарам папрацаваць ці перакусіць падчас ланчу, выпіць кавы, каб не заходзіць у кавярню. Мінск у гэтым стаўленні да культуры адпачынку

Сам-насам з салаўём

Паркі Мінска і Масквы вачыма спецыяліста

тое, што трэба. Не заўжды трэба пераўтвараць парк у цырк, каб падкрэсліць яго адметнасць. Часам прырода можа зрабіць болей за награвашчванне модных архітэктурных формаў. Мінск у плане клопату пра бяцэнно на галаву вышэйшы за Маскву.

Розныя паркi — розная спецыфіка

Для мяне парк — гэта найперш прастора. Ёсць адкрытыя паркi, ёсць напуаўзакрытыя. З п'янай пейзажнай структурай, лініямі. З відамі, якія адкрываюцца здалёк або зблізка. І бяцэнно, які ўключае прыродны асяродак — дрэвы, насыкомыя, птушкі, звыры, — адыгрывае тут ключавую ролю. Сэрца парка — гэта заўжды яго зялёная сетка, а не чалавек. Аб ёй клопаюцца экалагі, біёлагі, і яна тут — галоўнае. Да прыкладу, падчас гнездавання птушак — з краваіка па жывён — у некаторых парках уводзяцца абмежаванні на гучныя гукі. Паглядзіце, гэта амаль цэлае лета! Ёсць і іншыя патрабаванні, выкананне якіх жорстка адсочваецца спецыялістамі і мы гэтыя месцы цнім менавіта

ненне — ад секцый ушу, ёгі, калі людзі могуць займацца проста на газоне, да канцэртнай пляцоўкі. Аднак у выпадку правядзення масавых мерапрыемстваў узнікаюць ужо іншыя абмежаванні, якія кантралююць МНС ды іншыя службы. Розныя паркi — розная спецыфіка.

Дызайн малых форм "застый" у 1970-80-х

Калі з клопатам пра бяцэнно паркаў у Мінску ўсё добра, то ў плане архітэктуры, малых формаў, будзем шчырымі, у нас усё "застыйла" ў 1970-80 гадах. Поручні, лаўкі, сметніцы... У некаторых выпадках яны выглядаюць не проста састарэлымі, а ўбогімі, страшнымі. А для таго, каб прыдаць іншы выгляд асяродку, шмат і не трэба. У тым жа Парку імя Максіма Горкага не трэба перасаджваць дрэвы, мяняць пакрыццё на дарожках, тут дастаткова паставіць добрыя лаўкі, разбіць сучасныя дзіцячыя пляцоўкі, заманіць урны — і будзе зусім іншы выгляд. Дызайн малых архітэктурных формаў — вась што патрабуе ўвагі горада.

Пра спартыўнае абсталяванне ў парках. Пляцоўкі ёсць, але іх ві-

краказябры ў двары, якую дзятва магла б уключыць у сваю "гульню ўяўлення". Сучасная дзіцячая зона павінна ўтрымліваць увагу дзяцей і заахочваюць іх да руху. Прадстаўнікі інтэрнэт-пакалення хутка пераключваюцца, ім уласціва іншая канцэнтрацыя ўвагі — моцная, але абмежаваная па часе, — і гэтыя нюансы мусяць улічвацца архітэктарамі. Цяперашнія дзеці гуляюць з адным аб'ектам каля трох хвілін, а далей ім патрэбна новая спажыва для даследавання. А для таго, каб прыдаць іншы выгляд асяродку, шмат і не трэба. У тым жа Парку імя Максіма Горкага не трэба перасаджваць дрэвы, мяняць пакрыццё на дарожках, тут дастаткова паставіць добрыя лаўкі, разбіць сучасныя дзіцячыя пляцоўкі, заманіць урны — і будзе зусім іншы выгляд. Дызайн малых архітэктурных формаў — вась што патрабуе ўвагі горада.

Увогуле на падобныя архітэктурныя формы сродкі вылучаюцца настолькі рэдка ці ў такім малым памеры, што пра якасць апошніх і гаварыць не прыходзіцца.

Чаму не прыйсці ў парк пасухаць салаўя?

Безумоўна, паркi могуць расказаць пра грамадства. Сёння вялікі попыт маюць практыі добраўпарадкавання, дзе так званыя малыя архітэктурныя формы стаяць па-

Адзін з праектаў Андрэя Каравянска — добраўпарадкаванне Астанкінскага сквера ў Маскве.

вельмі адстае, дэманструючы, хутчэй, менталітэт савецкага часу. Але, упэўнены, калі падобныя аб'екты з'явяцца, яны будуць вельмі запатрабаванымі.

Цалкам дарэчнымі ў зялёных зонах мне падаюцца напуаўлежкі, дзе чалавек мог бы спакойна паспаць. Спраўды, чаму мне не прыйсці ў парк пасухаць салаўя? Ды увогуле проста падрамаць на свежым паветры? Чаму ў нашай свядомасці гэтая думка нават не ўзнікае? Мне падаецца, яна — цалкам натуральная для падобнага асяродку. Вядома, дзе-небудзь у Шабанах такія аб'екты могуць актыўна выкарыстоўвацца п'яніцамі. Але калі паставіць падобныя крэслы ў месцы, якое добра асвятляецца ўвечары, дзе ёсць нагляд тых жа камер, побач міліцыя — чаму і б не? Паркі — гэта той асяродак, які павінен даваць нам мноства рэжымаў для адпачынку.

Пра рамантыку і хулігану

У Маскве шмат паркаў і сквераў знаходзіцца ў зоне зацішша, якое сведчыць хутчэй пра запушчэнне, чым пра адасобленасць. Гэта тэрыторыі, якія дрэнна даглядаюцца ці зусім не даглядаюцца і паступова становяцца анклавам крымінальнага свету. Варта пра гэта помніць, калі гаворка часам заходзіць пра запушчаныя зялёныя зоны і іх адмысловую рамантыку. Я шмат чуў ад абаронцаў падобных месцаў, што высечка кустоў і дрэваў адбываецца на атмасферы парка, але як архітэктар магу зазначыць: фактар бяспекі ў гэтым выпадку значна важнейшы за быцтва прыроды. Таму не трэба перагінаць палку ў абароне зялёнай зоны.

У Маскве шмат вандалаў і хулігану, спартыўных фанатаў, якія разбіваюць малыя архітэктурныя формы. Мінск у плане культуры гараджан значна пераўшае расійскі мегалопіт. Таму, наоўны ў істотныя недахопы ў развіцці паркавага асяроддзя, у сталіцы Беларусі ёсць і вялікі патэнцыял.

Тут рыхтуюць асоб з характарам

Мінскаму дзяржаўнаму мастацкаму каледжу імя А.К. Лебава сёлета спаўняецца 70 год. “Глебаўка” — alma mater многіх мастакоў, чья творчасць стала неад’емнай часткай культурнай гісторыі краіны. Да некаторых з іх “К” напярэдадні юбілею звярнулася з пытаннем, чым з’яўляецца Мінская мастацкая вучэльня (з 2011 года — каледж) у іх творчым лёсе; чым “Глебаўка” ўнікальная; ці ёсць нешта, што можа даць вучню толькі яна?

Георгій ПАПЛАЎСКІ, графік і жывапісец, народны мастак Беларусі. Вучыўся у “Глебаўцы” ў 1951—1955 гадах:

— “Глебаўка” нашаму пакаленню не толькі дала пачатковую мастацкую адукацыю, але і расплюшчыла вочы на свет і адкрыла дзверы ў творчасць. Інстытут — гэта ўжо іншая справа. Ды і не было тады ў Беларусі вышэйшых навучальных устаноў па мастацтве. Інстытут — гэта працяг, а пачатак — вучэльня, “Глебаўка”. Зразумела, мы яе так не называлі. Імя Аляксея Лебава вучэльня атрымала ў 1969 годзе. Я мяркую, і настаўнікаў такіх, як тыя, што былі ў нас, першых навучэнцаў Мінскай мастацкай вучэльні, цяпер няма. Яны нам не выкладчыкамі былі, а бацькамі роднымі. Іх стаўленне да нас было сардэчным і пяшчотным. Лейтман, Сухаверхаў, Мазалёў нас не тое што вучылі, а нібыта спавівалі, як немаўлят.

Вучэльня не мела свайго будынка, тулялася па розных памішканнях, зусім не прыстасаваных для навучання, тым больш навучання мастацтву. Было няўтульна і холадна. Дык вось, Леў Маркавіч Лейтман прыходзіў у майстэрню за гадзіну да пачатку заняткаў, прыносіў рюкзак дроў і распальваў печку. Каб да нашага прыходу пакой сагрэўся, і мы не мерзлі.

Я — з першых выпускаў вучэльні. Паступала нас, памятаю, 300 чалавек, навучэнцамі сталі 60, якіх і размеркавалі па чатырох групах. У першую трапілі тыя, хто ўжо меў сякую-такую мастацкую падрыхтоўку, хто паспеў да вайны скончыць адзін-два курсы Віцебскай вучэльні. У другую — тыя, каму давялося наведваць мастацкую студыю Дома піянераў. Я быў у чацвёртай групе. У ёй сабралі самых малодшых па ўзросце. Але і тых, каму было 16 год, як мне, і каму было 25—28 год, вучылі аднолькава. А былі ж сярод першых навучэнцаў і хлопцы, што прайшлі вайну, — інваліды, хто без рукі, хто з іншымі стратамі. З баявымі ўзнагародамі. Быў, прыгадаваю, навучэнец, што меў ордэн Суворова. А гэта ж камандзірскі ордэн!

Але і падлеткі, і хлопцы, што ўжо былі жанатыя і досвед ваенны мелі, сталі адной сям’ёю. І гэта таксама заслуга нашых настаўнікаў. Яны ж не толькі мастацтву — жыццю вучылі. Гэта ад іх я даведаўся, што, каб быць мастаком, трэба не толькі маляваць умець, але яшчэ і кнігі чытаць.

З першых выпускнікоў вучэльні людзей засталася няшмат: я з жонкай, Шчамялёў, Назаранка... Сённяшняя моладзь іншая. Мне не вельмі падабаецца тое, што цяпер адбываецца ў нашым мастацтве. Я не хаджу на маладзёжныя выставы, каб не засмуцацца. Маладыя мастакі ўжо і работы свае падпісваюць на ла-

Выпускнікі “Глебаўкі” розных гадоў. Георгій Паплаўскі. / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

цінцы, і назвы даюць ім мудрагелістыя... А твор, калі гэта твор, мусіць быць зразумелым і без назвы. Зноў скажу: “Глебаўка” адкрыла мне дзверы ў творчасць і вочы на свет. Але свет з тае пары непазнавальна змяніўся...

Міхаіл БАСАЛЫГА, графік. Вучыўся у “Глебаўцы” ў 1959—1963 гадах; дырэктар вучэльні ў 1993—2016 гадах:

— Мастацкая вучэльня, калі ў ёй правільна пастаўлены працы, дае веды і навыкі дастаткова, каб вучань мог сцвердзіць-

Міхаіл Басалыга. / Фота Юліі СЯРМАЖКА

ца ў прафесійным і творчым сэнсе. Гэта датычыць і канкрэтна Мінскай мастацкай вучэльні. Да прыкладу, яе скончылі Ісабнак, Рагалевіч, Скрыпнічэнка, якія потым нідзе не вучыліся, а мастакамі, прычым — годнымі, тым не менш сталі. Як на мой погляд, навучанне мастака можна паставіць такім чынам, каб пасля вучэльні ён яшчэ які год ці два ўдасканалваўся ў сваёй спецыялізацыі. Так можна дасягнуць прафесійнага ўзроўню, блізкага да таго, які дае вышэйшая навучальная ўстанова. Я разумею, што гэта спрэчная тэза, і шмат хто са мною не пагодзіцца. Але я да такой высновы прыйшоў праз пэўны жыццёвы і творчы досвед. А, зрэшты, мастак вучыцца ўсё жыццё...

Вучэльня дае культурны ўзровень і інтэлект. І якраз у тым узросце, калі вучыцца лёгка, калі ў святломасці маладога чалавека закладваюцца асновы светапогляду. З гадамі ўсё цяжэй успрымаць новае, з досведам творчую фантазію могуць падмяняць

устаяваныя стэрэатыпы. Тое, што засвоіў у юнацтве, застаецца на ўсё жыццё. Далёка не ўсе выхаванцы “Глебаўкі” сталі мастакамі. Кагосьці жыццё ўвяло далёка ад творчай сферы. Але я не ведаю ніводнага чалавека, які сказаў бы, што навучанне ў “Глебаўцы” было для яго змарнаваным часам. Звычайка сумленна працаваць, а ў мастацтве інакш і немагчыма, творча падыходзіць да справы дапамагае выхаванцам “Глебаўкі” быць паспяховамі ў любой дзейнасці, якой бы яны ні займаліся.

ся службы, гэта быў канец 80-х, я сутыкнуўся з тым, што афармляльніцтва, якому я быў навучаны, болей не запатрабаванае. У больш выгодным становішчы аказаліся тыя, хто вучыўся на педагогічным аддзяленні вучэльні, бо ў іх было добра пастаўлена выкладанне жывапісу. А на добры жывапіс попыт ёсць заўжды. Вучылі будучыя настаўнікаў малявання і чарчэння выдатныя майстры Малічэўскі, Лапчынскі, Луцэўскі. Выкладчыкі на нашым аддзяленні былі не горшыя, але сама прафесія афармляльніка, як яе разумелі ў савецкі час, губляла актуальнасць. Да таго ж ужо пачаўся

як мастацтва!), а застаюцца дзеля інтарэсу. Час вучобы ў “Глебаўцы” я згадаваю з удзячнасцю.

Канстанцін КАСЦЮЧЭНКА, скульптар, выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Вучыўся у “Глебаўцы” ў 1996—2000 гадах:

— “Глебаўка” дае чалавеку, які вырашыў зрабіць мастацтва сваёй прафесіяй, добры старты запал, якога можа хапіць на палову жыцця. У мастацкую вучэльню прыходзяць пасля звычайнай школы. Прынамсі, так было, калі вучыўся я. Мала хто з абтуры-

Усевалад Свентахоўскі. / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

распаўсюд новых тэхналогій — лічбавых. І гэта моцна адбілася на шрыфтахавым мастацтве, якое мяне заўжды вабіла. Так што, каб удасканалвацца, трэба было вучыцца далей. Ісці ў інстытут.

Мой бацька лічыў, і ў гэтым я з ім цяпер згодны, што, каб стаць мастаком, трэба прайсці ўвесь навучальны ланцуг, усе прыступкі: мастацкая школа ці студыя — вучэльня — інстытут ці акадэмія. У маёй біяграфіі мастацкай школы не было. Але да вучэльні я год практыкаваўся ў маляванні, наведваючы раз на тыдзень так званы міжшкольны вытворчы камбінат. Там старшакласнікі вывучалі асновы прафесіі, якія

ентаў мае досвед мастацкай школы ці студыі. Прыходзяць людзі з рознымі характарамі, розным бачаннем жыццёвай мэты, розным узроўнем падрыхтоўкі — і ўтвараюць творчы асяродак, патрапіўшы ў які падлетак атрымаваў у добрым сэнсе шок. Уся сістэма навучання ў “Глебаўцы” спрыяе таму, што вучань пачынае бачыць у сабе мастака, раскрываць у сабе творцу.

Тэхнічны бок мастацкай прафесіі здатны засвоіць — раней ці пазней — бадай кожны. Іншая справа — настроенасць на творчасць. Ведаецца, можа, дзе навучанне і мае мэтай зрабіць чалавека дысцыплінаваным,

Тое, што сёння “Глебаўка” называецца каледжам, я лічу няправільным. Мінская мастацкая вучэльня — гэта нацыянальны брэнд. У самой назве ўвасоблена наша культурная гісторыя. Яна ў сваім родзе адзіная, ўнікальная. І гэта варта было захаваць.

Усевалад СВЕНТАХОЎСКІ, графік і дызайнер, выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Вучыўся у “Глебаўцы” ў 1982—1986 гадах:

— Я вучыўся на афармляльніцкім аддзяленні “Глебаўкі”. На час заканчэння вучэльні я лічыў, што атрыманых там ведаў мне хопіць, каб сцвердзіцца як прафесіяналу. Але здарылася так, што літаральна адразу пасля абароны дыплома я не на працу пайшоў, але ў войска трапіў. Мастак — ён і ў войску мастак. Нават тыя мае аднакурснікі, што апынуліся ў гарачых кропках, якія ўжо ўзніклі на карце СССР, служылі па сваёй прафесіі. А па-

Канстанцін Касцючэнка. / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

маглі стацца прыдатнымі ў жыцці. Хтосьці вывучаў аўтамабіль, хтосьці — як адзенне шыць. А вось я хадзіў на маляванне.

Вучэльню я сёння згадаваю месцам, дзе панавалі дух паразумнення і творчасці. Гэта як клуб, форум, куды прыходзяць са сваёй праблемай (штосьці ж штурхае чалавека ў такую рызыкавую сферу,

паслухмяным выканаўцам, а ў “Глебаўцы” выкладчыкі рыхтуюць людзей з характарам, моцных асоб. Людзей для творчай працы. Менавіта там я атрымаў запал на творчасць.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ, які вучыўся ў “Глебаўцы” ў 1969—1973 гг.

штоўкі. Аўтамат пад музыку паланэза робіць адбітак фатаграфіі, партрэт на якой ты сам зрэжысраваў. Кастусь Антановіч так і зрабіў, задаволены. А я, не менш задаволены, працэс зафіксаваў. Любуіцеся. Арыгінальнае прапанова зраўняды карыстаецца попытам. А такіх прапановаў у Залесці — мора.

Цэнтр праектнай дзейнасці

Акурат падчас нашага прыезду ў Музей-сядзібу Агінскага туды завіталі, на наша журналісцкае шчасце, начальнік галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі і працаваўшы ў аддзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Таццяна Ражава. Начальства сабралася тут для таго, каб адсачыць, як чысціцца возера. Там працавалі бульдозеры, цяпер шчыруюць экскаватары. Вось што распавёў з гэтай нагоды Аляксандр Вярсоцкі:

— Стуацыя ў Залесці — на пастаянным нашым кантролі. Гэта адзін з галоўных аб'ектаў па вобласці на сённяшні дзень. Па аб'ёме выдаткаваных сродкаў і маштабе ён можа параўнацца з палацава-парковым комплексам у Свяцку, што ў Гродзенскім раёне.

На Залесце па лініі Банка рэканструкцыі і развіцця было вырашана выдаткаваць шэсць мільярдў рублёў "старымі". Плануецца ўладкаваць возера, у тым ліку зрабіць ачыстку дна і добраўпарадкаванне навакольнай тэрыторыі. У наступным

годзе працягнуцца працы ў парку, стайні, альтанцы.

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Кожная камандзіроўка патрабуе пэўнай падымоўкі. Гэта і вызначэнне маршрута, і браніраванне нумароў у гатэлі. Плануючы заночыць у Сморгонскім раёне, і падушкі не змаглі, што гэта можна зрабіць не ў райцэнтры. Больш за тое, ужо ў Залесці высветлілася, што такая магчымасць ёсць у самой сядзібе Міхала Клеафаса. І кошт паслуг практычна адпаведны сморгонскім прапановам. На жаль, браніраваць тут апартаменты з тэхнічных прычын пакуль трэба загадзя, таму гэтым разам вымушаны былі ехаць начаваць у Сморгонь. У выніку грошы за пражыванне

пайшлі прыватнай кампаніі, а не ў сферу культуры раёна, якому ў належнай сядзібнай апартаменты ў Залесці. Трэба сказаць, што далёка не кожны адзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі можа пахваліцца наяўнасцю на сваім балансе эфектыўнай установы з магчымасцю начлегу. Апроч Залесся згадваюцца хіба Глыбоцкі і Акіябрскі раёны, дзе мы неаднаразова спыняліся. Такая магчымасць для сферы культуры раёна — не толькі патэнцыйны прыбытак, але і магчымасць арганізацыі рознага кшталту фестываляў, святаў, майстар-класаў, гасці (у тым ліку і замежныя, скажам, з гарадоў-пабрацімаў) якіх могуць за свой кошт прыехаць, але павінны бясплатна пераначаваць.

Не горш, як у Троках

Пакуль у залескім музеі спраўляюцца з цяперашняй колькасцю турыстаў. Але што будзе, калі іх пабольшаць у некалькі разоў? Перспектыва развіцця музейнага комплексу наступная: выходзіць за межы будынка.

І калі сама сядзіба ўжо прыведзена да ладу, то навакольны парк патрабуе да сябе пільнай увагі. І не толькі ландшафтных дызайнераў, але і будаўнікоў. Па замалёўках, што захаваліся з часу Агінскага, дырэктар установы хоча аднавіць гарбатыя масткі, альтанкі. Па задуме кіраўніка сферы культуры раёна Таццяны Ражавой, у перспектыве турысты змогуць з цікавасцю для сябе правесці ў парк цэлы дзень — як гэта цяпер назіраецца ў тых жа Троках — і будуць у захопленні ад так званай "зялёнай архітэктуры". Асабліва ўвосень, калі залескі парк набывае незвычайнае характэрна.

Шмат матэрыялаў адносна Залесся і Агінскага захавалася на французскай мове. Вось толькі зацікаўленых людзей з добрым валоданнем гэтай мовы залескі музей пакуль не можа знайсці. Цяпер уся надзея на Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт.

Не ўяўляецца развіццё музея і без папаўнення ягоных калекцый. Цяпер му-

зей-сядзіба Агінскага мае 293 прадметы асноўнага фонду. Міністэрствам культуры даведзены паказчык штогод на 7 працэнтаў яго павялічвання. Вось толькі само ведамства дапамагае экспанатамі, размяркоўваючы канфіскаваныя на мяжы каштоўнасці, не спяшаецца. Хаця асобныя прадметы, выяўленыя ў кантрабандыстаў, усё ж маюцца. Жырэндоля паступіла з брасцкай мытні, гэтаксама як і некалькі крэслаў. Але ўсе яны па просьбе райвыканкама былі перададзены ў Сморгонскі музей, а адтуль ужо ў Залесце.

Пакуль жа вырашаюць пытанне з экспанатамі залескія музейшчыкі праз наладжванне добрых стасункаў з калегамі — некалькі каштоўных прадметаў паступілі на дэпазіт з іншых музеяў краіны, у тым ліку з Нясвіжскага палацава-паркавага ансамбля, — а таксама калекцыянерамі, зацікаўленымі ў продажы сваіх артэфактаў старасвецкай гісторыі.

Пра тое, што турыстаў чакаюць у Залесці, сведчыць і той факт, што тут актыўна займаюцца маркетынгам: інфармацыю пра музей-сядзібу можна знайсці ў буклетах і выданнях, што распаўсюджваюцца на бартах "Белавія". І гэта дае свой плён: некалькі месяцаў таму ў самайце межамі турыст атрымаў невялікі шляхаводнік з інфармацыяй пра Залесце і прыехаў сюды, прыхапіўшы з сабой цэлую групу суайчыннікаў. Да таго ж, вельмі актыўна раскупляюцца карты з планіроўкай сядзібы і навакольнага парку.

А вось і прамежкавыя вынікі паспяховай працы: за мінулы год установа зарабіла каля ста тысяч рублёў. І, што асабліва радуе, не збіраецца спыняцца на дасягнутым.

Не забываюцца ў музей-сядзібе і на выданні нашай выдавецка-рэдакцыйнай установы: у фае каля касы з сувенірамі прадстаўлена падборка часопіса "Мастацтва". А вось нашу газету мы так і не пабачылі. Паразмаўлялі на гэты конт з прысутным ва ўстанове кіраўніцтвам. Аказалася, і музейнае, і раённае не супраць актыўнага ўзаемдзеяння з "Культурай". Бо працуем у адной плоскасці. Таму вызначылі агульныя кропкі судакранання. Пра якія ў наступным выпуску аўтатуру.

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

Вядома, Залесце — гэта не ўсё Сморгонскі раён. Гэта, хутчэй, унікальны дыялект, удала апрацаваны ў руках майстра. Апроч яго на Сморгоншчыне ёсць што паглядзець і ёсць у чым паўдзельнічаць. А як інакш, калі мясцовыя работнікі культуры працягваюць крэатыўнасць і вынаходліваць. Пра адзін з адметных праектаў, скіраваны на дзяцей з інваліднасцю, і не толькі чытайце ў наступным матэрыяле нашага аўтатуру.

На нашы пытанні адказвае Аляксандр Вярсоцкі.

Дырэктар музея Людміла Радзіцкая ведае пра Агінскага бадай усё.

Клеафаса Агінскага

Млын таксама дачакаецца свайго часу.

Капліца.

Возера будзе адноўлена.

Мастацкая галерэя ў садзе.

Пакуль ніхто. Справа ў тым, што "Вясёлы Жу-жа" — гэта адкрыты фестываль-конкурс сярод дзяцей ад 3 да 11 гадоў, які другі год ладзіць Гальшанская школа мастацтваў. Жужу (працалюбівую пчолку) прыдумала дырэктар ДШМ Наталля Трот. Сёлета пастаборніца не толькі ў вакале, але і маляванні, мастацкім слоце ды інструментальнай музыцы ў Гальшанах сабралася 400 дзяцей з усёй Беларусі. Конкурс ладзіўся за пазабюджэтных сродкі ў рамках майскага фесту "Гальшанскі зам-мак". Папулярнасць абедзвюх падзей — надзвычай яркіх і відовішчых — расце год ад года. Менавіта ля слаўных замкавых муроў юныя таленты нашай краіны пачынаюць верыць у свае сілы. Застаецца толькі пажадаць Наталлі Віктараўне сіл і цяперня ў далейшым "гадванні" Жужы. "Мядо-вая" творчая справа — клапатлівая. А ў дырэктара яшчэ і асноўная дзялянка працы маецца — наву-чальная. Але, на радасць вучню і іх бацькоў, На-талля Трот і з гэтым спраўляецца як мае быць. Пе-рад навучальным годам школа займела новы дах і вокны. Неўзабаве будзе адрамантаваны і фасад школьнага будынка.

Яўген ПАГН

Яшчэ адна навіна з Ашмянскага краю. У раённай дзіцячай бібліятэцы "сабралі" Этнаграфічны ка-лаж. Так называецца акцыя па знаёмстве дзяцей з цар-коўнымі святамі. У ходзе яе гучалі біблейскія гісторыі, ладзіліся конкурсы і гульні. А завяршылася усё святочным чапаваннем. Бібліятэкары чапавалі гасцям пачас-тункі мінулых Спасаў: духмя-ны мёд, наліўныя яблыкі ды пірагі з арэхамі.

Наш пазаштатны аўтар з Маларыты Мікалай На-вумчык паважае: "Ва ўкраінскай горадзе Луцку прайшоў міжнародны плен-эр "Саламяныя чуд". У ім браў удзел і метадыст-май-стар Маларыцкага раённага цэнтры народнай творчасці Ала Назарук. Для сцен Луцка-га замка яна дэманстравала свае саламяныя вырабы, ла-дзіла майстар-класы па са-ломкапляццены для дзяцей і дарослых, удзельнічала ў кон-курсе "Абарэзавыя выянок". А яшчэ Ала Сцяпанюна спра-буе плесці з лазы і бяросты. Ужо ёсць першыя поспехі".

Сёлета заахвочвальнай прэміяй спецыяльнага фон-ду Прэзідэнта Рэспублікі Бе-ларусы па падтрымцы тале-навтай моладзі адзначана ўдзельніца цыркавай студыі

Дар'я Башкова з цыркавай студыі "Фантазёры" Аршанскага гарадскога цэнтры культуры.

Івянецкі музей традыцыйнай культуры святкуе 60-годдзе.

Энцыклапедыя "Гісторыя Сапегаў" падарылі Зэльвенскай раённай бібліятэцы.

Хто пераспявае Жужу?

"Фантазёры" Аршанскага гарадскога цэнтры культуры "Перамога" Дар'я Башкова. А перад гэтым дзвючына пры-везла з Рыгі Гран-пры X Між-народнага дзіцячага і юнац-кага цыркавага фестывалю "Свет поўны чудаў — 2016". Перамогу Дар'я прынес нумар "Эквілібр на катушках і стале". А потым дзвючына паспрабавала сілы падчас II Міжнароднага дзіцячага фес-тывалю цыркавага мастац-тва ў Кіеве. Стала срэбраным прызёрам. У конкурсе, між-тым, сапернічалі 42 цырка-выя калектывы з Літвы, Латвіі, Швейцарыі, Ізраіля, Украіны і Беларусі. Кіруе "Фантазёра-мі" Святалана Раўкоўская. Ві-ват, Святалана Андрэюна!

Цёплая згадка пра міну-лае лета. Загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу Свіслацкай раённай біблі-ятэкі Алена Шпак распавядае пра конкурс чытання "Летніх фарбаў карусель". Усе вака-цкі бібліятэкі раёна ладзілі мерапрыемствы для насель-нікаў школьных аздараўлен-чых летнікаў. Вярдоміцкая, да прыкладу, адзначыла 135-годдзе з дня нараджэння

Карнея Чукоўскага. Пацу-еўская бібліятэка знаёмства чытачоў з літаратурнымі на-вінкамі арганізавала ў фор-ме казанчай вандроўкі. А Грынкоўская ўстанова ра-біла акцэнт на правядзенне інтэлектуальных віктарын.

Кіраўнік тэатральнага гуртка "Вобраз" Мазалаў-скага сельскага дома куль-туры (Віцебскі раён) Андрэй Стручанка распавядае пра свята "Да сустрэчы, Лета!", у якім прынялі ўдзел больш за трыццаць дзвючынак і хлап-чукоў. Для іх працавала вы-става "Палітра талентаў", дзе сабраны вырабы дэкаратыў-на-прыкладнага мастацтва. Бібліятэкары прэзентавалі навінкі казанчай літаратуры. Скончылася свята дзіцячай дыскачэй.

У другі дзень Ганненска-га кірмашу ў Зэльве была ўшанавана памяць педагога, краязнаўцы, паэта, кіраўніка літаб'яднання "Зоры над За-львянкай" Пятра Марціноў-скага. Колішнія ягоньня вучні сабраліся ў нядзельнай шко-ле пры царкве Святой Троіцы. Пра гэта напісала актыў-ная чытачка Зэльвенскай

раібібліятэкі Яніна Шматко. Яна паведаміла і пра тое, што днямі ўстанова атрымала ў падарунак дзве кнігі. Адну напісаў пратэдыякан Павел Бубноў. Яна распавядае пра ўзнікненне храма ў Сынка-вічах, цяжка выпрабаванні і яго адраджэнне. Другая — энцыклапедыянае выданне "Гісторыя Сапегаў". Ёта пе-рераклад "Дому Сапегаў" пад рэдакцыяй Яўстаха Сапегі, выдадзена ў 1995 годзе ў Варшаве.

Ваенна-спартыўнае свята ў Гегалях, што на Дзятлаў-шчыне, называлася "Па-сёлак любви, сэрцу дарагі". Запрашаны на яго атрымалі тыя, хто служыў і працаваў у колішнім ваенным гарадку. Менавіта адсюль у 1996 годзе былі вывезены апошнія ў Бе-ларусі балістычныя ракеты. У Гегаляўскім доме культуры адбыўся канцэрт.

Вядучы метадыст Лідска-га раённага цэнтры куль-туры і народнай творчасці Ганна Некраш шукала па ра-ёне лозапляцельшыкаў — і знайшла. На свята "Кошык плесці — не байкі весці" ў аграгарадку Ёдкі прыехала іх

з добры дзясятка. "Майстар-клас па лозапляццены праводзілі Алена Войска з Крупава, Канстанцін Дзэрбук і Фёдар Крупа з Пескаўцаў, — піша Ганна Некраш. — Яны пака-залі тэхніку пляцення і рас-павялі пра асаблівасці збору і падрыхтоўкі лазы. На выста-ве прэзентавалі не толькі вырабы з лазы, але і з нітка, вярвак, паперы".

Цыкл размоў "Сказ пра Янку Купалу" піша заагдчык аддзела маркетынгу Бярэзін-скай цэнтры раённай бібліятэкі Тамара Круталевіч. "Важна было, — падкрэслівае яна, — паказаць пісьменніку з нявыклада боку, раскрыць малавядомыя факты ягонай біяграфіі. Першымі слухача-мі сталі выхаванцы трэцяй змены раённага дзіцячага летніка "Папраць-кветка". Юным чытачам цікава было даведацца пра захапленне Песняра шахматамі, пра яго-ны аўтамабіль "Шэўрале".

Алег Раманюшкі з гарад-скога пасёлка Івянец па-дамляе пра 60-гадовы юбілей мясцовага музея традыцый-най культуры. "Ён, — удаклад-няе аўтар, — з'яўляецца спад-

каемцам Мемарыяльнага музея Фелікса Дзяржынскага, які быў адкрыты 11 верасня 1957 года. Непадалёк ад Івян-ца знаходзіўся маёнтак Азям-блова (цяпер — Дзяржынава Стаўбцоўскага раёна), дзе нарадзіўся будучы ствараль-нік ВЧК. Тагачасны музей з філіялам у Дзяржынаве быў уключаны ва Усеаюзны ту-рыстычны маршрут і выкон-ваў ідэалагічныя функцыі. У часы перабудовы і дэмакраты-зацыі грамадства музей-шычкі распрацавалі доўгата-рміновую мэтавую праграму "Вяртанне да вытокаў", дзе галоўнай ідэяй стала захаван-не і адраджэнне традыцый Івянецкага цэнтры народна-га мастацтва. Адначасова пры фінансавай падтрымцы Камітэта дзяржаўнай бяспе-кі Рэспублікі Беларусь вяліся работы па рэканструкцыі сяд-зібы Дзяржынскіх у філіяле. У выніку быў створаны са-мадастатковы музейны ком-плекс сямі Дзяржынскіх на базе музейных калекцый". Сёння Івянецкі музей трады-цыйнай культуры — шмат-функцыянальны комплекс. Ёсць гісторыка-краязнаўчая экспазіцыя, зала керамікі, выстава твораў разбіра Апа-лінара Пупка. Пры музеі пра-це ўнікальны Цэнтр раме-стваў з ганчарнай, майстарнай ткацтва, кузніай і майстарнай мастацкай апрацоўкі драў-ніны. У сядзібы пакарковым комплексе маецца музей-ны аб'ект "Карчма" і музей месцачковага побыту. Му-зеэфікацыя Івянца спрыяе правядзенне абласнога свя-та-конкурсу "Гліняны звон", "Луцкеркавага фесту", "Ма-стацкіх пленэраў".

У сацыяльных сетках з'яві-лася інфармацыя ад Гоме-льскай фабрыкі мастацкіх вырабаў "Любна". Паведа-мляецца, што завяршылася рэканструкцыя фірменнага салона пад назвай "Крама скарбаў" (Падарункі краіны". Плошча гандлёвых залаў — каля 200 квадратных метраў. У асартыменце — больш за тысячы найменшых твораў. Іх вытворцы — мастацкія фаб-рыкі, што ўваходзяць у склад "Белмастпромыслаў".

К

Зэльвенцы надзвычай беражліва ставяцца да сваіх традыцый. Гэта ў дзясяткі раз пацвердзіў Ганненскі кірмаш, які гучна прайшоў 25-26 жніўня.

Ён атрымаў сваю назву ў гонар святой Ганны. У XVIII стагоддзі з'яўляўся другім па тавараабароце і значнасці пасля Лейпцыгскага ў Еўро-пе. На некаторы час Зэльва ператваралася ў пляцоўку для маштабных рынковых стацункаў: рэчывы гандлявалі коньмі, спецыямі, тытунём, адзеннем, мастацкімі выра-бамі ды іншымі таварамі з розных краін. Мястэчка ста-навілася і буйным культур-ным цэнтрам, дзе выступалі як цыганскія групы, так і артысты парыхскіх тэатраў.

Мы ганарымся тым, што ў 2001 годзе змаглі адрадзіць адно з самых значных ме-рапрыемстваў, якое калісьці ладзілася на нашай зямлі. З кожным годам кірмаш набі-рае абароты.

Вяртанне да традыцый адчуваецца ад шыльдаў у цэнтры раёна, дзе мясцовы

Відовішча, вартае караля

У 2001 годзе зэльвенцы адрадзілі Ганненскі кірмаш.

рэстаран стаў карчмой "Шля-хецкія залы", да падворкаў раённых сельгаспрадпры-емстваў і сельсаветаў.

Сёлёную кірмашовую дзею гледчыя назвалі відо-вішчам, вартым караля. Ужо з раніцы плошча гузгела. Пад першыя ўрачыстыя акорды сама князь Сапега выйшаў ві-таць гасцей.

Яны назіралі за тэатра-льнай пастаноўкай вясел-ля. Гандляры прапаноўвалі шырокі выбар свежай ага-родніны і садавіны, мясчыня, рыбыня, хлеббаўлячыня вы-рабы, традыцыйныя бела-рускія напоі: квас, медавуху і збіцённе. Хутка разыходзіліся прысмакі — каўбасы, мяс-чыня вырабы, духмяныя пра-

гі. Па вуліцы разносіўся пах смажанага бульбы, гасцей частавалі дранікамі, буль-бай са шваркай і квасам, зробленым па старадаў-нім рэцэпце. На раменнай пляцоўцы традыцыйна пра-двалі вяртатку з беларускім арнамантам, пляцённыя ко-шыкі, сувеніры і шкатулкі, та-лісманы і абярэгі, вышыванкі і сурвэтки, каралі і завушніцы,

Як колішняя традыцыя становіцца сучасным брэндам

посуд і многа іншых прадме-таў хатняга ўжытку.

Аднак з года ў год галоў-най "фішакі" кірмаша за-стаюцца коні. Рэчывы можна было купіць скакуна, але цяпер яны і іх гаспадары прыязджаюць на конкурс на самую прыгожую брычку. Кожны ахвотны мог пра-каціцца ў павозы, упры-гожанай нацыянальным беларускім арнамантам, паглядзець шоу з удзелам коннага клуба "Троя", вы-ступленні прадстаўнікоў конна-спартыўнага школ, свабодным выгулам коней мясцовых сельгасарганіза-цый. У ліку забаў — між-народны турнір "Усход-Захад" паміж зборнымі камандамі Беларусі і Латвіі

па каратэ, а таксама "сумо па мэтачакваму".

Члены журы выбралі леп-шыя аграздзібу, пляцоўкі прадстаўнікоў малога і сярэ-дняга бізнесу, падворкі сель-скагаспадарчых арганізацый і сельсаветаў, самыя арыгіна-льна аформленыя касцюмы, караваі, брычкі, балконы. Са-пегга назваў імяны перамож-цаў у кожнай намінацыі, уру-чыў ім памятныя падарункі. Так імнулае спалучылася з сучасным.

■ ■ ■

Ганненскі кірмаш — рэканструяваная форма аўтэнтчнай народнай твор-часці, галоўная культурная падзея ў раёне. Яго правя-дзенне садзейнічае ўзмац-ненню сувязей з іншымі рэгі-ёнамі, культурнаму абмену, дае магчымасць пазнаёміт-ца з рознымі відамі творчэ-ці, талентамі нашага краю.

Алена ЛАМЕКА, заагдчык аддзела па рэацыі народнай творчасці Зэльвенскага раённага цэнтры культуры і народнай творчасці

Сярод тых, хто задумаў і правёў першы фестываль Srgava (аб ім "Культура" неаднаразова пісала, апошні раз у №33 ад 19 жніўня), быў і Мацвей САБУРАЎ — фігура паважаная ў асяроддзі айчынных як меламанаў, так і тэатраляў. Да свайго прыходу ў фестывальны рух ён паспеў як слух "наталпаць" і ў музыцы, і ў валадарстве Мельпамены. Зрэшты, і там, і там герой гэтага інтэрв'ю працягвае пакідаць творчыя сляды. Разгледзім жа іх падрабязней.

Алег КЛИМАЎ

Ад "сталяркі" да нейрабіялогіі

Песні, кліпы, фестываль у выкананні Мацвея Сабурава

Як зжыць у сабе эгаізм

— Такім чынам, быў некалі гурт "Плато". Акустычны склад, што выкарыстоўваў услякія дзіўныя інструменты. Рускамоўная каманда, якой спрыяла беларускамоўная рок-эліта. Бэнд карыстаўся попытам у клубах і на фестывалях, выступаў за мяжой. Вячаслаў Бутусаў абраў яго ў якасці калектыву-акампаніятара для свайго спектакля "Авалы", прэм'ера якога адбылася ў нашай сталіцы. Дэмітры Дзіброў запрасіў ансамбль у культурную праграму "Антрапалогія". Прадзюсарам гурта стаў Уладзімір Шаблінскі — і па сёння знакавая асоба ў айчынным шоу-бізнэсе, калектыву абзавёўся маскоўскім менеджерам... І тут — "опа!", канцэртнае жыццё "Плато" паступова сыходзіць на не. Цяпер ансамбль (у моцна зменлівым выглядзе) удзельнічае толькі ў пастаноўках пластычнага тэатра "ІнЖэст". Усё так?

— "Плато" ніколі не ўяўляў сабе выключна музычны гурт у агульнапрынятым разуменні слова — гэта была культурная супольнасць жывіцэў блізкіх людзей, якія слухалі адну і тую ж замежную

world music, чыталі адны і тыя ж кнігі, жылі аднымі і тымі ж інтарэсамі. Кранальныя і інтэлігентныя юнакі і дзяўчаты, што размаўлялі са светам на "вы". І з такім таксама ўсе былі на "вы". Трэба нам было дваццаць мікрафонаў на сцэне — арганізатар канцэрта і гукарэжысёр хапаліся за сэрца: у іх толькі чатыры. Але дзесці ашчэ восем адшуквалі — хаця іншых музыкантаў паслалі б куды далей. Вось такім жыццём мы і жылі.

І тут грывнула XXI стагоддзе з яго спакусамі. Раптам амаль сінхронна ва ўсіх з'явілася магчымаць з'ехаць за мяжу, дзе мы і так шмат каталіся. З'ехаць і атрымліваць там не сто дзвесце еўра ў месяц, а чатыры тысячы. І музыканты сталі раз'язджацца. Я трапіў меся-

гадоў па васьмнаццаць нам было. А калі гісторыя гурта "Плато" стала рухацца да фіналу, выявілася, што, па вялікім рахунку, яна нас і трымала разам. Бо вельмі рознымі мы апынуліся ў пэўных рэчах, важных для захавання сям'і. (Я наогул дагтуль скептык адносна шлюбу і сямейных каштоўнасцяў.) Балюча, вядома, было. Але, дарэчы, сёння мы з Настай — лепшыя сябры, я ёй нават пабудоваў летні домік у вёсцы Бялая Царква.

— **Высокія адносіны!**
— Вышэй не бывае! Мы ў гэтую вёску з маёй другой жонкай (восем такіх скептык!), тэатральным рэжысёрам Кацяй Аверкавай, не так даўно перабраліся. І Наста, якая гадоў восем жыла ў Германіі, потым вярнулася ў Мінск, а два гады таму зноў вярнулася ў Германію, п е р ы -

пайшло-паехала — кліпам я з зачараваннем аддаў з дзясятка гадоў уласнага жыцця. Я ж не вучыўся ні ў якіх інстытутах гэтаму мастацтву — проста на маміным шляху сустрэліся людзі, якія мяне ў ім падцагвалі, дзяліліся сакрэтамі майстэрства. І з часам услед за кліпамі прыйшлі здымкі на плёнку і лічбу розных дакументальных фільмаў, музычных тэлеперадач. Спыніўся літаральна за крок ад вялікага кіно.

— Яно памірае, як і ўсюды. Навошта нейкаму сярэднестатыстычнаму артысту наймаць рэжысёра, калі выканаўца сёння сам можа зняць сабе "як-бы-відэа"? Усе тэхнічныя сродкі для гэтага ёсць, знойдзецца і куды яго закінуць. З магізмам, праўда, не ва ўсіх у парадку, таму ў інтэрнэце столькі відэа-адзындыры. Ды і навошта нашым артыстам здымаць кліп — канцэптуальны, са сцэнарным, з касцюмамі,

высокабюджэтныя ролікі супер-пулер-музыкантаў, чые прадзюсары і лэйблы маркуюць такім чынам паспрыяць продажы рэлізаў і квіткаў на выступы. І правільна маркуюць — прымяняльна да тамтэйшай індустрыі забавы. А цяпер усё тое, што я скажаў, паспрабуй спраектаваць на наш "шоу-бізнэс"... Таму Віталь Артыст і здымае сабе кліпы сам, з квадракоптарам. А Макс Корж — на вуліцах Мінска або падчас паездак у экзатычныя краіны. Такі "Клуб падарожнікаў" для бедных — і ў плане затрачаных сродкаў, і ў сэнсе ідэй. Бюджэтна, але быццам бы і кліп.

— Сам іх перастаў здымаць?

— Вельмі рэдка здымаю, і толькі тым, чыю творчасць люблю. Як Лявону Вольскаму, напрыклад. Нашаму супрацоўніцтву гадоў дзесяць, напэўна. Апрача кліпаў, гэта і візуалізацыя яго канцэртаў. Наогул віджэінг — адно з самых свежых маіх захапленняў, я і гурту "J:мор" дапамагаў, калі гэтая каманда выступала з Прэзідэнцкім аркестрам Рэспублікі Беларусь.

Нейра, але не дзюбель

— Пра тваё ўлічванне ў фестывальны рух "Культура" падрабязна пісала. Таму я пра іншыя захапленні запытаю: нейрабіялогія і сталярнае рамяцтва...

— Усё ты ведаеш! Мне цікава тое, як працуе мозг чалавека, як можна на яго ўздзейнічаць. Разуменне гэтых працэсаў, як мне здаецца, дазволіць лепш разбірацца ў самім сабе, у сваіх памкненнях, учынках, асабістых праблемах. І вось, цяпер я думаю аб выкарыстанні нейрабіялогіі ў музыцы. А "сталярка"... Я сам будую ў вёсцы свае тэрасы — ды шмат чаго будую! Праца гэблем — яна ж як музыка: шырк — і габлюшка застывала! А пах які ад яе, а на навобмацак яна аквая... Габлюеш і рэлаксуеш.

— "Выкарыстанне нейрабіялогіі ў музыцы"... Гэта значыць, канчаткова крыж на ёй не пастаўлены?

— Планаў па адраджэнні "Плато" ў ранейшым выглядзе няма, але з Кацяй мы паволі "калупаем" будучую пастаноўку: у мяне ёсць напрацоўкі тэатральнай музыкі, заснаванай на камп'ютарых, электронных дэвайсах, сэнсарах, сэмпліраванні, на спалучэнні "мёртвага" і "жывога" — майго мінулага акустычнага досведу. А зімой, не выключана, з жонкай і перукіяністам гурта Port Mone Сяргеем Краўчанкам дамо некалькі канцэртаў, якія распачнуць жыццё новага музычнага праекта!

— **Адпаведна, вырашыўшы зрабіць з табой інтэрв'ю для гэтай рубрыкі, я памыліўся: ніякі ты не "нязбіты лётчык"!** Што ж, прабач.

■ **Мацвей САБУРАЎ, 41 год.** Народзіўся ў Новалукомлі. Вучыўся на інжынера-энергетыка ў БДПА (цяпер Беларускай нацыянальнай тэхнічнай універсітэту). З 1994-га па 2001-ы гады лідар гурта "Плато". Адзін з вядучых беларускіх кліпмэйкераў (у яго партфолія каля ста відэаролікаў).

— **А чаму спыніўся?**
— Я перформансны рэжысёр, "поўным метрам" мысліць не ўмею, мой мэтад — гэта цырк, "Монці Пайтон", "Н.А.М.". І яшчэ я баец камандны, а "кіношны" рэжысёр... Так, ён проста вырачаны быць эгаістам! Ён год можа думаць над раскадроўкай — ад чаго б я проста з'ехаў з глуду.

— **Што скажаш пра беларускае кліпмэйкерства?**

калі яго асабліва няма дзе паказваць? У краіне толькі адзін часткова родны музычны тэлеканал. І што, ён здалее сваімі рэдкімі ратацыямі дапамагчы ў працаванні прадукту — канцэрту, плыткі?

— **А хіба кліпы ў гэтым не дапамагаюць?**
— Дапамагаюць, але не ў нас. Наогул, думаю, у свеце застануцца толькі тыя кліпы, якія з'яўляюцца творамі мастацтва самі па сабе, а таксама

ядычна наязджае ў Белую Царкву са сваім другім мужам, немцам.

— **А я ўжо спадзяваўся... Яна кінула музыку?**
— Спявае толькі тады, калі мы збіраемся кампаніяй. У Беларусі яна працавала дырэктарам фонду, які дапамагаў хворым дзецям. А цяпер з мужам у рамках міжнароднай праграмы дзесьці ў Мазырскім раёне вядзе падобны сацыяльны праект.

— **Я здзівіўся, даведаўшыся, што пасля распаду "Плато" ты падаўся ў кліпмэйкеры...**
— Яшчэ паралельна з граннем у гурце я займаўся відэа, прычым дасягнуў такога ўзроўню, што нават уладкаваўся на працу на "Першы музычны канал". А крыху пазней уліўся ў адзін праект — аніматарам і камп'ютаршыкам. І

Імя Міхаіла МАЛАФІЯ стала вядома беларускім знаўцам оперы ў 2014 годзе. На міжнародным конкурсе вакалістаў украінскі артыст атрымаў першую прэмію і прыз глядацкіх сімпатый. Сёлета ён быў запрошаным салістам Нацыянальнага Вялікага акадэмічнага тэатра оперы і балета ў Мінску. Трэба адзначыць, што беларуская публіка заўсёды чакае чарговага прыезду Міхаіла ў сталіцу.

— Як у вашым жыцці з'явілася музыка?

— Калі я вучыўся ў пачатковых класах і чуў спеваў — гэта заварожвала. Але ў мяне была мутацыя голасу, і многія казалі, што я не змагу спяваць. Усё змянілася, калі я перайшоў у старэйшыя класы. Прымаў удзел у конкурсах эстраднай песні, займаў першыя месцы. На той час я зусім не ведаў нот. Калі паўстала пытанне аб паступленні, мой настаўнік па музыцы ў школе сказаў: "Калі хочаш спяваць, то табе трэба ісці ў музычную акадэмію. Там вучаць акадэмічнаму вакалу, а не спевам у мікрафон. На эстрадзе перспектыв няма".

— Вы прыслухаліся да парад?

— Так. Я пайшоў на праслухоўванне ў Львоўскую нацыянальную музычную акадэмію імя Мікалая Лысенкі. У камісіі сядзеў народны артыст Украіны, саліст оперы Уладзімір Ігнаценка. У свае сямнаццаць гадоў я ўпершыню пачуў оперны гук, які ён выдаў на праслухоўванні, калі дапамагаў мне распецца. Уладзімір Дамітрыевіч адразу вызначыў, што ў мяне тэнар. Да таго часу я операй не цікавіўся. Мне здавалася, што гэты жанр больш падыходзіць жанчынам (смяецца).

— Як складалася жыццё пасля музычнай акадэміі?

— Я пачаў працаваць у Львоўскім нацыянальным акадэмічным тэатры оперы і балета імя Саламеі Крушальніцкай. Пакуль усяго тры сезоны. Таму ў мяне яшчэ няма неабходнай пластыкі і свабоды, зраце ўжо амаль знік страх. Да нядаўняга часу я панічна баюся выходзіць на сцэну: у класе пачуваўся сапраўдным артыстам, а вось перад выходам на публіку мяне літаральна кідала ў пот. Было вельмі цяжка. Разумею, што з часам гэта пройдзе.

— Бацькі падтрымалі вас?

— Мой тата і сам добра спяваў, але так сталася, што мяне давала толькі мама. Мы жылі ў вёсцы, яна заўсёды марыла, каб я атрымаў добрую адукацыю. Памятаю, запрасіў яе на спектакль, калі пачаў працаваць у тэатры. Яна тады ўпершыню патрапіла ў яго сцэны, і калі ўступіў аркестр, у яе ажно падняўся ціск. Мама тады сказала: "Яны ж так гучна граюць, як ты будзеш спяваць?"

— Успомніце свой першы выхад на сцэну?

— Было вельмі страшна. Я выконваў партыю Альфрэда з оперы "Травіята" Джузэпэ Вердзі. Памятаю, што ў мяне

з'явіліся невялікія праблемы з акцёрскім майстэрствам, зтае вакальна ўсё атрымалася добра. Калі спектакль скончыўся, па авацыях публікі я зразумеў, што яна хоча яшчэ! Адчуваў праз апладысменты вялікую падтрымку.

— Ці змянілася з часам гэтае адчуванне?

— Так. На дадзены момант я праспяваў больш за дваццаць спектакляў. За мінулы сезон вывучыў пяць складаных партый. Цяпер мне значна прасцей.

— Ведаю, што вы прымалі ўдзел у многіх конкурсах. А памятаеце першы з іх?

— Гэта быў міжнародны конкурс у Херсоне. Я выкон-

народнага конкурсу вакалістаў да вас наступалі прапановы аб супрацоўніцтве?

— Мяне запрашалі ў Расію. Аднак, пакуль што адмовіўся, але мару там выступіць. Мне вельмі падабаецца руская музыка.

— Цяпер вы выконваеце не вельмі шмат партый. Якую з іх можаце назваць сваёй "візітоўкай"?

— Кожная з іх мне падабаецца. Але любімая ўсё ж такі партыя Рудольфа з оперы "Багема" Джакама Пучыні. Гэтая опера — само па сабе жыццё, і там не трэба німа іграць.

— Што вам неабходна для таго, каб спектакль прайшоў удала?

ў дадзеным выпадку сыграць каханне на сцэне? Яна кажа: "Прышчэпіце да мяне!" А я пачуваўся ў гэты момант даволі няёмка (смяецца).

— Над чым працуеце цяпер?

— Вучу партыі Пінкертана з оперы "Мадам Батэрфлі" і Кавародзі з "Тоскі" Пучыні.

— Якім кампазітарам вы аддаеце перавагу?

— У мяне душа ляжыць да італьянскай музыкі: Джузэпэ Вердзі, Джакама Пучыні, Вінчэнца Беліні, Гізана Даніэлі. Партыі апошняга — як бальзам для майго галасу.

— На сцэне Вялікага тэатра Беларвы ў

цярпець вельмі цяжка. Адночы мне прыснілася, што я спяваў партыю Рудольфа з оперы "Багема", забўўся тэкст і не магу ўзяць ноту. Я ляжу, на гадзінніку каля трох ночы, усе сваёй спляць — і раптам як падрываюся! Выдыхнуў, узяў патрэбную ноту і толькі потым зразумеў, што гэта быў сон. Вакалісту трэба жыць асобна ад усіх!

— У Мінску вы былі ўжо неаднаразова. Магчыма, змагілі завітаць у якіх тэатр, акрамя Вялікага?

Украінскі тэнар, якому хочацца вяртацца ў Мінск

Што сніцца вакалісту?

Міхаіл выконвае партыю Рычарда ў спектаклі "Баль-маскарад". / Фота Міхаіла НЕСЦЕРАВА

ваў украінскую песню "Ой ти, дівчино", моцна пакутуючы на сцэне, а публіцы гэта вельмі падабалася. У выніку заняў першае месца. Потым былі конкурсы ў іншых гарадах Украіны, Італіі, Чэхіі, Польшчы. У Мінску я таксама займаў першыя месцы. Ездзіў нават на конкурс у Сеул. У ім прымаў удзел пяцьсот вакалістаў з розных краін свету. Я трапіў у шасцёрку найлепшых!

— Пасля мінскага між-

Важна, каб побач са мной была сімпатычная партнёрка, калі я герой-рамантык (усміхаецца). Інакш не будзе эмоцый. Памятаю, як у Львове я выконваў партыю Рычарда ў оперы "Баль-маскарад", а Амельію спявала пяцідзесяцігадовая салістка. Да таго ж прафесар у кансерваторыі! За гады навування я звяртаўся да яе на вы і не раз прыходзіў на кафедру. Так, яна прыгожая жанчына, але як можна

мінулым сезоне вы дэбютавалі ў партыі Ленскага...

— Мне яна вельмі падабаецца. Партыя лірычная, і ў мяне ёсць магчымаць сыграць становага рамантычнага героя. Магу параўнаць Ленскага з Альфрэдам з "Травіяты" Вердзі. Думаю, на дадзеным этапе мне трэба рабіць акцэнт менавіта на лірычных партыях.

— І Герцага з оперы "Рыгалета" Джузэпэ Вердзі.

— Вось тут мне было вельмі страшна. Я лічу, што ў маім маладым узросце спяваць драматычныя партыі даволі рызыкаўна. Яны патрабуюць ад саліста лепш пастаўленага галасу.

— Але часцей за ўсё вас можна было пачуць у партыі Рычарда...

— Лічу, што гэтую партыю мне было выконваць яшчэ зарана. Але я пайшоў на своеасаблівую рызыку, і ўсё атрымалася. Праўда, з таго часу, што выконваў Рычарда на вашай сцэне, паспеў трохі ад яго стаіцца.

— Міхаіл, што вы лічыце самым складаным у сваёй прафесіі?

— Мы, выканаўцы, людзі ненармальныя (смяецца). Вакаліста дома

— У мяне атрымалася паглядзець сучасны драматычны спектакль "Любоў людзей", які ідзе на сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. Акцёры размаўлялі на беларускай мове, і я злавіў сябе на думцы, што разумею ўсё да адзінага слова. Здаецца, калі б паслухаў яшчэ гадзіны дзве-тры, як беларусы гавораць на сваёй мове, то і сам бы пачаў. Мы славяне: беларусы, украінцы, рускія... У нас шмат агульнага: душа, рысы характару. І нягледзячы ні на што, нам не ўцячы ад нашых каранёў.

— Якія ўражанні пакінуў наш горад?

— Ужо не раз казаў: у Мінску я адчуваю сябе як дома. Гэта горад, дзе жывуць таленавітыя і добразычлівыя людзі. Кажу гэтыя словы не проста так: кожны мой прыезд перапоўнены эмоцыямі ад таго, як мяне прымае ваш глядач. Мінск — вельмі зялёны горад. У вас шмат паркаў. Калі пасля рэпетыцый у мяне застаецца вольны час, я абавязкова туды іду, каб адпачыць і набрацца сіл. Мінск — адно з тых месцаў, куды мне заўсёды хочацца вяртацца!

Іна КОРСАК

(Працяг. Пачатак у № 35.)

Сярэдзіна 1920-х для інтэлігенцыі БССР стала часам аптымістычных спадзеваў. Развіццё нацыянальнай культуры, навукі, асветы, адносна свабода думак і творчых хістанняў... Усё больш упэўненай становілася палітыка беларусізацыі. Са жніўня 1927 года газета "Звязда", у якой працаваў Аляксей Карачун, цалкам перайшла на беларускую (дасюль яна была двужмоўнай). Але мала хто з маладых і летуценных інтэлігентаў у першым пакаленні тады разумеў, што ўсё гэта — адно зацішша перад бурай.

Разбітае шчасце

У 1927 годзе Аляксей пазнаёміўся ў Мінску са сціплай сімпатычнай студэнткай 2-га курса педагагічнага вучылішча Зінай Папраўкай. Пачуцці былі ўзаемнымі, і неўзабаве Зіна змяніла прозвішча на Карачун. Яна была равесніцай і амаль зямлячкай свайго мужа — родам з вёскі Макоўчыцы Койданаўскага павета Мінскай губерні. Яе бацька Канстанцін Іванавіч лічыўся даволі заможным селянінам. У маладосці ён паспяхова гандляваў лесам, нават пабываў у дзелавай паездцы ў ЗША. Вядома, пасля рэвалюцыі ўсё змянілася. У 1929 годзе ён быў вымушаны ўступіць у калгас пад красамойнай назвай "Бальшавіцкая сяба". Але, як неўзабаве выявіцца, нават гэта яго не ўратаваў.

Адказны сакратар партыйнага органа Аляксандр Карачун быў адным з першых, хто адчуў, што ў Беларусі надыходзіць час кардынальных грамадскіх пераменаў — яшчэ ў 1929 годзе, калі відавочныя сімптэмаў пакуль не праглядалася. Пра гэта можна меркаваць паводле зместу яго перапіскі з блізім сябрам, журналістам Феліксам Кушчэвічам. І трывожныя прадчуванні неўзабаве спраўдзіліся.

Пачынаючы з лютага 1930 года органамі ОГПУ было арыштаваная вялікая група работнікаў асветы, дзеячаў культуры і лепшых прадстаўнікоў Акадэміі навук БССР. Ім інкрымінаваўся ўдзел у "нацыяналі-дэмакратычнай контррэвалюцыйнай антысавецкай арганізацыі" "Саюз вызвалення Беларусі". Першым па справе гэтай арганізацыі пайшоў калега Карачуна — супрацоўнік газеты "Звязда" Павел Жаўрыд. На пачатку яго сапсалі на тры гады ў Комі АССР, а ў 1937-м зноў арыштавалі і скіравалі ў ГУЛАГ, дзе ён праз два гады памёр. Аляксей Карачун вельмі перажываў арышт свайго таварыша на рэдэк-

цы і, хутчэй за ўсё, ужо тады прадачу ў свой незаздросны лёс. Ды і як тут не адчуеш чорную наваліністую хмару, калі 22 лістапада таго ж 1930 года першы пэнт Беларуска-Янка Купала спрабаваў скончыць жыццё самагубствам, а пасля ячэньня быў вымушаны апублікаваць у "Звяздзе" пакаяльны ліст — услед за падобным лістом Якуба Коласа.

Ізтыя падзеі сталі "першымі ластаўкамі" будучага татальнага тэрору. Ва ўсім Савецкім Саюзе, і ў БССР у прыватнасці, паступова стваралася абстаноўка ўсеагульнай падазронасці, "донositельства", нястомных пошукаў міфічных "вредителей-контриков", "ворагаў народа", дыверсантаў і шпіёнаў усіх масцей. У беларускім друку ўзмацнялася жорстка кампанія шальмавання так званых "нацыянал-дэмакратаў".

У адзін не вельмі цудоўны дзень Карачуна нечакана выклікалі на парткамісію ЦК КП(б)Б і без прамаруджвання ўляпілі вымову за "ўтойванне" таго факту, што яго бацька Васіль, аказваецца, валодаў ажно двюма каровамі, двума коньмі і 15 дзесяцінамі зямлі — на 11 душ сваёй сям'і! Зрэшты, здзіўляцца не выпадае: паколькі агульнай расшыфроўкі тэрміна "кулак" не існавала, у кожнай мясцовасці крытэрыі былі свае. Прыкладам, у родным для Карачуноў Уздзенскім раёне кулацкай лічылася гаспадарка, якая мела больш за шэсць дзесяцін зямлі (дзесяціна — 1,09 га).

На камісію Карачуну таксама паставілі ў віну і тое, што камуніст і палітрук эвакуацыйнага атрада РККА не знайшоў час паўплываць на трох сваіх старэйшых братоў, былых чырвонаармейцаў, удзельнікаў грамадзянскай вайны, якія пражывалі разам з бацькамі і, так бы мовіць, апынуліся ў палоне "кулацкай ідэалогіі".

Васіля Сямёнавіча Карачуна арыштавалі 23 лістапада 1929 года і па рашэнні Калегіі ОГПУ праз тры тыдні выслалі на тры гады на Алтай. Крыху пазней туды ж былі высланы і ўсе члены яго сям'і. Ніхто з іх у родную вёску Кухцічы так і не вярнуўся, а поўная рэабілітацыя адбылася толькі 22 лістапада 1991 года паводле пастановаў Пракуратуры Мінскай вобласці. Дарчы, падобны лёс праз тры гады спасцігне і бацьку Зінаіды. Яго арыштавалі 16 кастрычніка 1932 па нечым даносе і прысудзілі да трох гадоў папраўча-працоўных лагераў — за "антысавецкую дзейнасць", пра характар якой ён нават не меў уяўлення (рэабілітаваны 28 мая 1960 года прэзідыумам Мінскага абласнога суда).

А неўзабаве сям'ю Карачуноў скаланула новая трагедыя: у пачатку 1931-га памер двужадовы першынец Сева. Судзілі яго прыйшло менш чым праз год, калі ў Мінску на свет

з'явіўся Юрась — будучы дырэктар Мастацкага музея. Але доўгачаканая радасць хутка патанула ў агульнай атмасферы трывогі. Подых навалініцы цяпер ужо адчуваўся ў паветры вельмі выразна. Радасны энтузіязм будаўнікоў малядой савецкай краіны паступова змяняўся дыктатурай, рэпрэсіямі, страхам, сістэмай кругавой парукі і даносаў.

"...што з'яўляецца нічым іншым, як праявай нацыянал-дэмакратызму і прыкрыццём свайго перараджэння фальшыванацыянальных сцягам", у антыпартыйных развагах і выступленнях супраць калектывізацыі, у імкненні выкарыстоўваць газету "Звязда" для прасоўвання антыпартыйных і антысавецкіх поглядаў.

льнага Міхаіла Горына, загадчыкі сельскагаспадарчым сектарам Валноў і культурным сектарам Мясхіжвіч. Не абмінуў гэты лёс і адказнага сакратара — Аляксандра Карачуна. А далей іх чакала, вядома, пакаранне па меры значнасці "сацыяльнай небяспекі"...

Абсурд? Так. Але для той адміністрацыйнай машыны, створанай у

ліку Уладзіміра Жылку, Лукаша Калюгу, Змітрака Астапенку, Максіма Лужаніна, Юлія Таўбіна), а таксама выкладчыкаў ВНУ і студэнтаў. Яны нібыта ўваходзілі ў 13 падпольных ячэек, якія існавалі на тэрыторыі БССР, а таксама ў Маскве, Ленінградзе і Смаленску.

Было заяўлена, што галоўнай мэтай БНГ з'яўляецца "аддзяленне БССР ад Савецкага Саюза" і ўсталяванне "буржуазна-дэмакратычнай Беларускай Народнай Рэспублікі" з наступнай ліквідацыяй сацыялістычных форм у сельскай гаспадарцы і прамысловасці, стварэнне хутарскай сістэмы землекарыстання, адраджэнне прыватнай уласнасці на зямлю і сродкі вытворчасці. Паводле следства, "контррэвалюцыйная дзейнасць" чальцоў Беларускай Народнай Грамады выяўлялася ў выглядзе нязгоды з узмацненнем у БССР таталітарнага рэжыму, у выказваннях пра "русіфікатарскую і каланізатарскую палітыку Масквы, у ідэалізацыі самабытнасці Беларусі", у прамоўванні ў друк "нацдэмаўскіх тэрмінаў", у апазіцыі палітыцы калектывізацыі...

не гэтак аддаленыя": каго на Пюўнах, каго на Урал, каго ў Казахстане. Большасць з іх у гады Вялікага тэрору былі зноў арыштаваныя і расстрэляныя. Пашанцавала толькі Максіму Лужаніну: ён прабыў у ссылцы ў Марыінску (у 180 кіламетрах ад Кемерава) два гады, потым быў вызвалены і з'ехаў у Маскву, дзе да пачатку вайны працаваў рэдактарам Галоўнай рэдакцыі літаратуры па машынабудаванні. У 1950-х і 1980-х гадах усе рэпрэсаваныя былі рэабілітаваныя.

Пакуль шанцавала і Карачуну. Яшчэ ў жніўні 1932 года пастановай сакратарыята ЦК КП(б)Б ён быў зняты з працы ў "Звяздзе", але неўзабаве яму ўдалося ўладкавацца настаўнікам 1-й Слуцкай школы калгаснай моладзі, у якой ён прапрацаваў некалькі месяцаў. Аднак 7 красавіка 1933 года як "член ліквідаванай контррэвалюцыйнай арганізацыі" ён быў арыштаваны чэкістамі і дастаўлены ў камеру пры камандатуры Паўнамоцнага прадстаўніцтва ОГПУ БССР. Літаральна праз тры дні фармулёўка абвінавачвання заключэння ўжо ляжала на стала ў следчага. У пачатку 1930-х такія абвінавачванні "пякліся", як бліны, але да расстрэлаў справы такога роду ў той час пакуль даходзілі рэдка. Патрэбна была сур'ёзная падстава агульнадзяржаўнага маштабу.

Карачуну ставілася ў віну наступнае: "адпрэчванне БССР ад Савецкага Саюза шляхам збройнага чыну пры дапамозе інтэрвенцыі і ўсталяванне Беларускай Народнай Рэспублікі; стварэнне адзінай беларускай дзяржавы ў этнаграфічных межах, якая ўваходзіць у федэрацыю Літва — Латвія — Беларусь — Літва — Беларусь — Украіна; поўная ліквідацыя сацыялістычных форм і рэстаўрацыя капіталізму, аднаўленне прыватнай уласнасці на зямлю, усталяванне хутарскай сістэмы землекарыстання; аднаўленне прыватнай уласнасці на сродкі вытворчасці ў галіне прамысловасці і развіццё прамысловасці па лініі лёгкай індустрыі; раўнапраўе народаў усіх нацыянальнасцяў без залічэння ад класавых адрозненняў".

Як бачым, абвінавачванні вельмі сур'ёзныя, і падпадлі яны адрэза пад чатыры артыкулы Крымінальнага кодэкса БССР. Па ўсіх параметрах такому чалавеку пагражала смяротнае пакаранне — ці, у самым лепшым выпадку, "пры змякчальных абставінах" пазбаўленне волі на тэрмін не ніжэй за тры гады з канфіскацыяй усёй або часткі маёмасці. Карачуну пашанцавала: абвінавачванні не знайшлі хоць якога сур'ёзнага пацверджання.

Барыс КРЭПАК

Працяг — у наступных нумарах "К".

Галгофа Алеся Карачуна

■ Легендарны дырэктар Мастацкага музея Юрый Карачун — адзін з тых мінчанаў, якія асабліва спрычыніліся да фармавання культурнага аблічча свайго горада. Але мала хто ведае пра трагічны лёс яго бацькі, які стаў бязвінным ахвярай сталінскіх рэпрэсій. І такі жыццёвы шлях прайшлі многія жыхары Мінска таго часу — асабліва з ліку творчай інтэлігенцыі.

Калектыў газеты "Звязда". Чэрвень 1930 года. Алеся Карачун — трэці злева ў апошнім шэрагу.

"Добразычліўцы" спрацавалі ладна

У студзені 1933 года ў Мінску з дапамогай "добразычліўцаў" (будучых сексотыў) і прадажных сервілістаў была "раскрытая" міфічная антыпартыйная групоўка ў рэдакцыі газеты "Звязда". 29 сакавіка з'явілася пастанова Бюро ЦК КП(б)Б, у якой адзначалася, што на працягу пэўнага часу асобныя работнікі рэдакцыі выказвалі незадаволенасць матэрыяльным забеспячэннем, вялі "рознага кшталту абывацельскія размовы". На думку даносчыкаў, гэтая дзейнасць заключалася ў "антыпартыйныя выступы супраць работнікаў, якіх дасылаў ЦК ВКП(б)",

Падставай для падобных абвінавачванняў былі падслуханыя даносчыкамі размовы паміж супрацоўнікамі аб тым, што "у Германіі беспрацоўныя людзі лепш жывуць, чым адказныя работнікі рэдакцыі "Звязда", што калектывізацыя — "гэта пудзіла для сялян іншых краін" і г.д. Змест гутарак асведмаляльнікі даводзілі спачатку да сакратара партыйнай ячэйкі, а затым і да ГПУ — НКВД, якое прымала меры пакарання — арышт, ссылка альбо турэмнае зняволенне. Але гэтым мерам папярэднічалі партыйная прапаўда, строга вымога, а потым — выключэнне з партыі і вызваленне ад пасады.

Вось у такія ціскі і парталілі "звяздоўцы" — галоўны дырэктар Рыгор Брагінскі, які змяніў зво-

тыя гады, для расправы з незадаволенымі было цалкам дастаткова і такіх павярхоўных абвінавачванняў — па сутнасці, у антысавецкай дзейнасці. Наогул з кіраўніцтвам партыйнай газетцы "Звязда" проста не шанцавала. Мяркуюце самі: з кастрычніка 1925-га па май 1934 года на пасадзе галоўнага рэдактара змянілася аж восем чалавек!

Ахвяры міфаў

А летам 1933 года нястомныя следчы ГПУ БССР пачалі раскручваць новую маштабную справу — "змову" міфічнай арганізацыі "Беларуская народная грамада". У яе склад энкаведзісты ўключалі 68 чалавек — беларускіх літаратараў (у тым

У склад цэнтральнага бюро БНГ следства, сярод іншых, уключыла і Алеся Карачуна. Такім чынам, рэпрэсіўная вуда была закінутая, заставалася толькі рыбку налізаць на кручок. Што неўзабаве і было зроблена — зладжана, хутка, прафесійна.

Вінаватымі прызналі сябе 20 чалавек з 68 абвінавачаных. Іх паказанні, а таксама паказанні яшчэ трох членаў арганізацыі, якія праходзілі па справе ў якасці "сведкаў" — інфарматараў ГПУ, ляглі ў аснову для вынесення рашэння. Асабліва Нарада пры калегіі ГПУ БССР сваім прысудам упяляла "кіраўнікам арганізацыі" па 5 гадоў папраўча-працоўных лагераў, "членам" — па 2-3 гады і адраваляла на перавыхаванне "ў месцы,

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.":
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.":
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.":
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.":
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.":
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.":
Выставы:
■ Выстава "Марк Шагал: Колер Любові" — да 15 верасня.
■ Выстава "Майстры польскага малюнка" — да 20 верасня (спецыяльна для наведвальнікаў на выставе працуюць дзве інтэрактыўныя зоны, а таксама інтэрактыўная праграма "Кропка, лінія і штырх і вобраз, які жыве ў іх!").
■ Выстава "Міхаіл Білшч. Да 100-годдзя з дня нараджэння" — да 24 верасня.
■ Выстава "Напалеон Орда. Ілюстраваная энцыклапедыя краіны" — з 16 верасня да 3 снежня.
■ Выстава "Горад. Архітэктура. Мы" — да 1 кастрычніка.
■ Выстава "Магія старых фатаграфій" (Мінск 1930 — 1960-х у фотаздымках мастакоў Анатоля Тычыны і Мікалая Міхалана).
■ Выстава "Скарбы Старажытнага Егіпта" — да 10 снежня.
■ "Minsk On" ("Вераснёвая ноч у мастацкім") — 9 верасня з 18.00 да 23.00.
■ Забаўляльна-пазнавальная экскурсія для дзяцей 8 — 14 гадоў "Самыя-самыя..."

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстава альтэрнатыўнай фатаграфіі Віктара Жураўкова "Mappum hominum" — да 1 кастрычніка.
■ Выстава моды і аксесуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмаўскага "І паланэз пацаць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава دکаратыўна-прыкладнага мастацтва Узбекістана "Казачы Самарканд" — да 17 верасня.

ТЭАТРЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл.факс: 334 11 56.
■ 10 — "Травіята" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі. Пачатак а 18-й.
■ 12 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізе.
■ 13 — "Ор і Ора" (балет ў 2-х дзеях) М.Крылова. Прэм'ера.
■ 13 — Канцэрт іспанскай музыкі "Zaqueña (Свята галубкі)" (камерная зала імя Л.П.Александровскай). Пачатак у 19.30.
■ 14 — "Чароўная флейта" (опера

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

- Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытна Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведваць сем музеяў, набыўшы ўсаго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белавікова "VKL3D" (дзякуючы тэагэлоіі віртуальнай рэальнасці наведвальнікі ўпершыню атрымалі магчымасць убачыць па-мастацку адноўлены замкі Беларусі — Крэўскі і Гальшанскі — адчуць "эфект прысутнасці" ў час іх росквіту).
■ Акцыя "Волянае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Скарына — асветнік-гуманіст".
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці" — да 30 верасня.
■ Фотапраект Аліка Замосціна "Жыццё як выпадак..." — да 1 кастрычніка.
■ Выстава "Моднае стагоддзе" (прадстаўлены гістарычныя касцюмы з прыватнай калекцыі Аляксандра Васільева) — з 15 верасня да 10 студзеня 2018-га.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондывых калекцый музея).
■ Выстава "Імяны Рэвалюцыі" — з 8 верасня да 29 кастрычніка

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".
■ Выстава "Візіты і візіткі: дыпламатыя ў кішэні".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдка віды жывёл".
■ Выстава насякомаедных раслін".
■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94. г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Элек-

трон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава "Дзівосны свет матылькоў" — да 11 верасня.
■ Атракцыён "Лазеры квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.".
■ "Беларуская музычная культура XX ст.".
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
■ Выстава "Карціны і высокая мода" — да 10 верасня.
■ Выстава аўтарскай лялькі Валерыі Гайшун "Натура, якая сыходзіць" — да 23 верасня.
■ Выстава "Загадка архіва вялікага Штэіна" (у рамках акцыі "Даступны музей") — да 31 верасня.

ГАСЦЁўНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіненская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Мінску 950..." — да 17 верасня.
■ Майстар-класы:
■ Дзюлаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвядзілава, 4. Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Беларускі кінематограф 1920 — 1930-х гг. у кінаплакаце" — да 17 верасня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадн. аўт. — нязд. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Інтэрактыўная пляцоўка "Палыя аэрадром "Мінскія прыляты-1944" (будзе прадстаўлена рэканструкцыя побыту і баявой жыцця аэрадром) — 9 верасня. Пачатак аб 11-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Міжнародны выставачны праект "Заходняя Беларусь: гісторыя паўсядзённасці" — да 30 верасня.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Анімацыйная праграма "Немагчымае магчыма: на аўдэенцыі ў выата!"
Другі паверх Слуцкай брамы
■ Часовая экспазіцыя
■ "3 малітвай на вуснах" — да 30 верасня.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

- г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл.факс: 334 60 08.
■ 9 — "Кобра (Kobro)" (гастролі Новага тэатра імя Казімера Дзімка, г.Лодзь, Польшча). Захапляльная гісторыя сусветна вядомай мастачкі-авангардысткі Катажыны Кобры.
■ 11 — "Тры Жызлі" (драма) А.Курчыйка.
■ 12 — "Сіндром Медзі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.
■ 13 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.
■ 15, 16 — "Эра Андрагін" (пластычны спектакль тэатра "АКМЕ").

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Міжнародная выстава "Ultima ratio Regum. Беларусь у Паўночных войнах сярэдзіны XVII — пачатку XVIII стст." — да 24 верасня.
■ Выстава "Ігнат Дамейка — тытан навукі" — да 30 верасня.
■ Квэст "Вайна і Мір, альбо Таямніца дзвюх скрынь" — кожную пятніцу. Пачатак а 15-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРІЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Стацыянарная выстава "У хвалях наспынага руху: аўтамабільны шляхам Коласа" — да 30 верасня.
■ Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычная экскурсія і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні павадле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
■ Віншаванне ад музея, фотасяці "У дзень вяселля — у музей!".
■ Тэматычная экскурсія "Мінскі першыя жыцця і творчасці Якуба Коласа", грамадская акцыя "Адчыненая кніжная шафа" — 9 верасня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРІЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Стацыянарная выстава "У хвалях наспынага руху: аўтамабільны шляхам Коласа" — да 30 верасня.
■ Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычная экскурсія і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні павадле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
■ Віншаванне ад музея, фотасяці "У дзень вяселля — у музей!".
■ Тэматычная экскурсія "Мінскі першыя жыцця і творчасці Якуба Коласа", грамадская акцыя "Адчыненая кніжная шафа" — 9 верасня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётычкі", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
■ Выстава "Кузня беларускага духу" — да 27 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

■ Выстава твораў Іланы Касабука "Прызнанне гораду" — да 1 кастрычніка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прывечана Іанароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выставачны праект "Мінск скульптурны" — да 1 кастрычніка.
■ Выставачна-інтэрактыўны праект "Сустрэча з майстрам".

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок; каліска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі жукавога транспарту жычароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульні "Карэты майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРТ-ГАСЦЁўНА "ВЫСОКАЕ МЕСТА"

г. Мінск, вул. Герцына, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава "Вокны Мінска" — да 1 кастрычніка.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуюць пнеўматычны сір.
■ "Музей крміналістыкі".
■ Выстава "Гомель і гамельчане напярэдадні і ў гады Першай сусветнай вайны" (выставачная зала).
■ Выстава "Бітва матораў" (хол музея).

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Прыроды Лічынны".
■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
Выставы:

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

- МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"
■ Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
■ Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
■ Праспект Незалежнасці, д. 44.
■ Вуліца Валадарскага, д. 16.
КІЄСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"
■ ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
■ Праспект Пераможцаў, 5.
■ Вуліца Рабкораўская, д. 17.
■ Праспект Незалежнасці, 168, В.
■ Вуліца Лабанка, 2.

УВАГА! ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!
Звяртайцеся: +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс) kultura@tut.by

- Выстава "Майстарня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашэра".
■ "Вядзьма пачатак мы ад Гедыміна...".
■ Мемарыяльны пакой Валяціна Таўлая.
■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
■ Выстава "Вайны свясчэнныя старонкі".
■ Выстава "Надзейны шчыт краіны".
■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
■ Выстава "Жыве мая ліра на нова!" , прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЁўСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2 68 96.
■ Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
■ Выставы "Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна".
■ Выстава карцін Івана Струкава "Саюз вады і зямлі".
■ Прадстаўленні лалечнага тэатра "Батлейка".

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2. тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудка, вул.Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей лўрэскага супраўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудка, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Святло куклі Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і нагоды".

"УНІВЕРСІТАТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава жывапісных твораў украінскага аўтара Іанны Кашкадамавай "Трыгоголі" — да 11 верасня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл.факс: 290 60 10.
■ Юбілейная выстава беларускага графіка, майстра кніжнай ілюстрацыі Валерыя Слаўка — з 13 да 22 верасня.
■ Выстава "Стольныя места" — з 13 да 22 верасня.